

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Osvobození západních Čech americkou armádou

v roce 1945

Martin Lang

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor České dějiny

Bakalářská práce

Osvobození západních Čech americkou armádou

v roce 1945

Martin Lang

Vedoucí práce:

PhDr. Roman KODET, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Tímto děkuji mému vedoucímu práce PhDr. Romanu Kodetovi, Ph.D. za odbornou konzultaci otázek, týkajících se daného tématu.

Obsah

Úvod	1
1. Postup Spojenců Evropou v roce 1945	5
2. Poslední měsíce války v západních Čechách	10
2.1 „Národní hosté“	10
2.2 Transporty smrti	11
2.3 Spojenecká letadla na českém nebi.....	13
2.4 Přípravy na obranu protektorátu	16
3. Obsazení českého území	18
3.1 Dobyetí Sudet	18
3.2 Poslední ofenziva	24
4. Konec války v západních Čechách	36
4.1 Německo kapituluje	36
4.2 Setkání s Rudou armádou	39
4.3 Činnost Američanů v západních Čechách	40
5. Osvobození západních Čech v historické paměti	43
Závěr	47
Bibliografie	49
Resumé	51
Příloha	52

Úvod

Osvobození západních Čech americkou armádou na sklonku 2. světové války je dodnes stále živým a diskutovaným tématem české historie. V dnešní době už je samozřejmé, že se každoročně v prvních květnových dnech na západě Čech slaví osvobození americkou armádou, a že jsou v souvislosti s tím, především na Plzeňsku, pořádány velkolepé oslavy. V Plzni je také možno navštívit muzeum Patton Memorial, kde je uloženo přes 1000 exponátů soukromé sbírky pánů Milana Jíši a Ivana Rollingera, spojených s příchodem amerického vojska do Čech. Avšak, od roku 1945 uplynulo již 68 let, a většinu z této doby Američané v Čechách oslavování nebyli. Důvodem byla existence komunistického režimu, který se snažil, pokud možno, zahladit všechny stopy po amerických vojácích, a když to nebylo možné, tak alespoň vylíčit americké vojáky jako okupanty, nikoli osvoboditele.

Přestože po roce 1989 začali být Američané opět vzpomínáni a oslavováni, u řady lidí, jež se o problematiku osvobození západních Čech nezajímají více do hloubky, přetrvávala a stále přetrvává představa o tom, že Američané obsadili český západ a jeho metropoli bez výstřelu. Dodnes diskutovaným tématem je pak smysl amerického bombardování Škodových závodů ze dne 25. dubna 1945, stejně jako spor o to, zda měla americká armáda přijít na pomoc bojující Praze. Na tyto otázky však nabízená práce nenachází odpovědi a ani je nehledá, poněvadž při jejich řešení je nutné se pouštět do spekulací, které někdy nabírají obřích rozměrů. Tato práce se naopak snaží pomocí faktů podat ucelený přehled událostí spojených s postupem amerických vojsk do českého vnitrozemí, a poukázat na skutečnost, že Američané nepodnikli pouze „spanilou jízdu“ českým územím, přičemž za české je považováno i tehdejší území Sudet, na jejichž osvobození řada lidí často zapomíná, a přitom právě zde museli Američané podstoupit ty nejtěžší boje spojené s osvobozením budoucího poválečného

Československa. Dalším cílem předkládané práce je pak, na základě těchto historických souvislostí, určit úlohu amerických vojsk na území protektorátu, a jejich význam pro průběh českého Národního povstání v západních Čechách.

Událostí odehrávajících se na přelomu dubna a května roku 1945 na českém západě bylo pochopitelně bezpočet a nelze je všechny zahrnout do jedné práce, která tak přináší pouze souhrn těch nejdůležitějších, spojených s osvobozovacími akcemi, doplněný několika vzpomínkami dobových účastníků, a zápisy z kronik některých obcí. Celé téma je pak zasazeno do kontextu konce 2. světové války. Práce je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola stručně mapuje postup Spojeneckých vojsk Německem v roce 1945 až k Československým hranicím, přičemž uvádí také nejdůležitější události odehrávající se na východní frontě. Druhá kapitola pak popisuje události posledních měsíců války, spojené s postupem fronty, jež se odehrávaly v západních Čechách. Třetí kapitola je hlavní kapitolou celé práce, a je rozdělena do dvou částí, přičemž ve své první části hovoří o dobývání sudetských oblastí, a ve druhé, která je zároveň nejrozsáhlejší, je vylíčen průběh osvobozování protektorátního území, analyzováno je také plzeňské povstání. Čtvrtá kapitola líčí konec války v západních Čechách, to jest zajatecké tábory a zadržení některých představitelů nacistického režimu, setkání americké a sovětské armády, příjezd Československé samostatné obrněné brigády do Čech, ale také americkou misi do Velichovek. V poslední kapitole se autor práce zabývá historiografickým odrazem obsazení západních Čech americkou armádou v období komunismu.

Přestože dochovaných materiálů k tomuto tématu, obzvláště vzpomínek pamětníků, je velká řada, publikací, které by přinášely ucelený přehled průběhu osvobozovacích akcí západních Čech, je poskrovnu. Příčinou je samozřejmě 41 let zamlčování a překrucování faktů minulým režimem. Po pádu komunismu chtěla řada historiků co nejrychleji odčinit tento „dluh“ americkým vojákům, a tak v roce 1990 vychází řada narychlo

vydaných prací, uveřejňujících základní údaje o působení amerických vojáků na českém území. Tyto práce však, z důvodu potřeby co nejrychlejšího vydání a neprostudování všech materiálů, obsahují většinou pouze stručné informace, z nichž jsou navíc některé nepřesné. Nicméně snahou těchto historiků bylo také zveřejňovat dokumenty vypovídající o americkém působení v západních Čechách. V tomto ohledu má veliký přínos pro studium daného tématu práce Karla Wasky a Vladimíra Bystrického z roku 1990 pojmenovaná: *Americká armáda 1945: Osvobození západních Čech ve fotografiích a dokumentech*, přičemž se jedná o soubor několika desítek ofocených archivních dokumentů, kde je možno nalézt nejen dobové novinové články, ale například také kopii směrnice vydané k obsazení Plzně. Publikace tedy přináší možnost prostudování těchto dokumentů bez nutnosti návštěvy archivu.

Na podrobnější práce, založené na intenzivnějším studiu pramenů, bylo nutno čekat řadu let, a i dnes jsou k dispozici všehovšudy pouze tři. První publikací, která podává komplexní přehled základních událostí spojených s osvobozením západních Čech je kniha Jindřicha Pecky: *Na demarkační čáře: Americká armáda v Čechách 1945* vydaná v roce 1995, jejíž předností jsou především informace týkající se jednání mezi sovětským a americkým velením o demarkační linii. Další prací, která se snaží obsáhnout nejdůležitější okamžiky osvobození celých západních Čech je publikace Zdeňka Roučky vydaná v Plzni v roce 2005 s názvem: *...A přinesli nám svobodu*, jenž obsahuje informace o postupu amerických vojsk na Chebsku, Chodsku, Klatovsku, Plzeňsku a také zmiňuje americkou misi do Velichovek. Přestože se jedná pouze o 15 listů formátu A4, je zde možno najít dostatek informací k pochopení souvislostí a utvoření si obrazu o situaci na západě Čech v posledních dnech války. Na Roučkovu práci navázali až v roce 2011 Karel Foud, Milan Jíša a Ivan Rollinger, kteří společně vytvořili knihu s názvem: *500 hodin k vítězství=500 hours to victory*, kde zhruba na 280 stranách popisují cestu americké armády od pláží v Normandii až do západních Čech. Tato publikace je pro dané téma

přínosem zejména svým obsáhlým zpracováním tématu, a také množstvím vzpomínek dobových účastníků, které jsou zde uveřejněny.

Co se týče leteckých operací Spojenců nad územím Československa, slouží jako hlavní zdroj informací kniha Karla Fouda: *Poslední akce: operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*, která jako jediná přináší opravdu podrobný přehled všech zaznamenaných bombardovacích operací a náletů „hloubkařů“ nad Čechami, včetně leteckých soubojů mezi Spojeneckým letectvem a německou Luftwaffe.

Kromě těchto souhrnných prací existuje také celá řada publikací, vydaných většinou jednotlivými městy, popisujících průběh osvobození daných obcí, či regionů. K obsáhlejšími pracím patří například kniha Jitky Chmelíkové: *Osvobození=Liberation Cheb 1945*, která obsahuje podrobný popis dobývání Chebu, tedy největší bitvy, kterou Američané na Českém území podstoupili. Přínosem této publikace jsou také informace k zadržení Kondráda Henleina a zajateckým táborem zřízeným v okolí Chebu po skončení války. Další publikací tohoto druhu je kniha Petrose Cinorise: *Na demarkační čáře: setkání spojeneckých vojsk v květnu 1945 na Rokycansku*. Ačkoli je kniha zaměřena pouze na osvobození Rokycan a okolních obcí, poskytuje také informace o situaci na demarkační linii a jejích kontrolních stanovištích, navíc je doplněna řadou informací z dobových kronik.

Většinu publikací týkajících se daného tématu pak tvoří brožury vydávané ke kulatým výročím osvobození, nebo různé zpravodaje obsahující základní informace o osvobození určitého města či regionu.

1. Postup Spojenců Evropou v roce 1945

Na začátku roku 1945 již bylo zřejmé, že Německo válku nemůže vyhrát. Německá ofenziva v Ardenách, zahájená 16. prosince 1944, po počátečních úspěších selhala. Němci sice urazili v jednom bodě ofenzivy přibližně 100 km a dostali se téměř k řece Maase, zpočátku zaskočení Američané však nepřátelský postup po celé délce fronty do 24. prosince zastavili. Poté Spojenci zahájili zatlačování německé armády do výchozího bodu ofenzivy, přičemž v polovině ledna 1945 byli Němci vytlačeni i od města Bastogne, čímž byly pohřbeny poslední německé naděje, na udržení alespoň části nedávno získaného území.¹ Současně zahájil na východní frontě 12. ledna generál Koněv se svým 1. ukrajinským frontem ofenzivu na řece Visle ve středním Polsku s cílem dosažení řeky Odry, přičemž to samé provedl o dva dny později také 1. běloruský front generála Žukova ve středním Polsku. Rudá armáda postoupila za jediný den o 100 km a už 20. ledna překročila německou hranici a vstoupila do Horního Slezska, Odry pak Sovětské jednotky dosáhly 3. února.² Nad Třetí říší se začaly zatahovat pomyslné černé mraky.

4. února se v Jaltě sešel Franklin D. Roosevelt, Winston Churchill a Josif V. Stalin, aby projednali otázku poválečného upořádání Evropy. Kromě problémů týkajících se Polska a založení Společnosti národů, se takzvaná Velká trojka dohodla na tom, že Německo bude rozděleno na okupační zóny, s tím souvisí i fakt, že bude vytyčena linie dotyku vojsk. Přesné určení linie však na konferenci projednáváno nebylo, neboť bylo ponecháno na

---

¹ HASTINGS, Max, *Armageddon: Bitva o Německo 1944–45*, Praha 2008, s. 254–294.

² BELLAMY, Chris, *Absolutní válka: Sovětský svaz za druhé světové války*, Praha 2011, s. 610–618.

polních velitelích. Přesně byla vymezena pouze hranice vzdušného prostoru, která probíhala městy Berlín-Drážďany-Brno-Vídeň-Záhřeb.³

Po potlačení ardenské ofenzivy se Spojenci vydali na cestu k Rýnu. První a vlastně jedinou větší překážkou stojící mezi spojeneckými vojsky a řekou Rýn byla opevněná Siegfriedova linie. K jejímu prvnímu prolomení došlo 4. února u Brandschiedu.⁴ 8. února zahájila jihovýchodně od Nijmegenu útok 21. skupina armád pod vedením maršála Montgomeryho, postupující na 13 kilometrů dlouhé frontě mezi řekou Rýn na svém levém křídle a řekou Maasou na křídle pravém, přičemž po tvrdých bojích nakonec 10. března dosáhla Rýna, jehož přechod naplánovala na 24. března.⁵ Ještě předtím, 7. března, však 9. obrněná divize 1. americké armády objevila u Remagenu nepoškozený Ludendorffův most. Velitel jednotky neváhal a ihned poslal pěchotu, aby most obsadila, než se však muži 9. obrněné divize k němu dostali, Němci odpálili část travin připevněných k pilířům, most ale zůstal stát. Američané pod palbou překonali 350 metrů dlouhý most a zřídili na východním břehu malé předmostí.⁶ Spojenci tak překročili Rýn, přírodní obraný val Německé říše. Most se nakonec 15. března následkem poškození zřítíl, ale v tu dobu už na tom vůbec nezáleželo, protože Američané vedle něj vybudovali pět pontonových mostů.

Před započítím hlavního přechodu Rýna, došlo ještě k jednomu zdolání této překážky a to 3. americkou armádou pod vedením generála Pattona. Svými vojáky milovaný i nenáviděný generál George S. Patton měl za úkol překonat k Rýnu nejdlejší vzdálenost ze všech a to 130 kilometrů. Patton prorazil Siegfriedovu linii v délce zhruba 40 kilometrů a pokračoval dále na jih. 1. března obsadila jeho vojska Trevír a most přes Moselu, kterou překročila 13. března, rozdrtila poslední zbytky německé 1. armády a hnala

---

³ PECKA, Jindřich, *Na demarkační čáře: Americká armáda v Čechách v roce 1945*, Praha 1995, s. 79.

⁴ GILBERT, Martin, *Druhá světová válka: úplná historie*, Praha 2006, s. 720.

⁵ HASTINGS, s. 440.

⁶ Tamtéž, s. 440–441.

se dál přes Sársko. Řeku Rýn přešly Pattonovy předsunuté jednotky v nočních hodinách z 22. na 23. března, a to na dvou místech, u Niersteinu a Oppenheimu.⁷ Hlavní přechod pak začala 21. skupina armád podle plánu 24. března severozápadně od Xantenu,⁸ součástí útoku byla také operace Varsity, poslední velká výsadková akce války. Když byl Rýn překonán, naplánoval velitel 12. skupiny armád generál Omar N. Bradley obklíčení průmyslového Porúří, jež měla vykonat americká 1. armáda spolu s 9. armádou generála Simpsona. Obklíčení bylo dokončeno do 3. dubna a v sevření Američanů se tak ocitly zbytky skupiny armád „B“ čítající 317 000 mužů.⁹ Zde Američané ponechali část svých sil, aby tlačily na obklíčené Němce, a zbytek armád pokračoval na východ směrem k Labi.

Mezitím, 28. března, zaslal vrchní velitel spojeneckých vojsk v Evropě Dwight D. Eisenhower ruskému velení depeši, v níž oznámil, že jeho jednotky nebudou pokračovat na Berlín, ale zastaví se na linii Erfurt-Lipsko-Drážďany.¹⁰ To pobouřilo především Winstona Churchilla, který se snažil Eisenhowera přesvědčit k postupu co nejdále na východ. Eisenhower však chtěl zabránit velkým ztrátám ve svých řadách, které by dobývání Berlína jistě přineslo, a také se obával bájné „Alpské pevnosti“, ve které se měli údajně Němci postavit na poslední odpor. 21. skupina armád se obrátila směrem k Baltskému moři přes Hamburk a Brémy, aby obsadila Dánsko dříve než Sověti. 9. armáda byla poslána na východ k Labi, kam dorazila 11. dubna v blízkosti Magdeburku.¹¹ 7. a 3. armáda měly stočit svůj postup do oblasti jižního a jihovýchodního Německa. 7. armáda nakonec obsadila 30. dubna Mnichov a poté Brennerský průsmyk, zatímco 3. armáda zamířila k rakouskému Linci. Mezitím 1. armáda postupující přes pohoří Harz zaútočila na Lipsko, po jehož dobytí 19. dubna, se probíla až k Labi, kde se 25. dubna vojáci 69. pěší divize setkali u města Torgau s příslušníky

---

⁷ GILBERT, s. 736.

⁸ HASTINGS, s. 444.

⁹ Tamtéž, s. 500–501.

¹⁰ BALLAMY, s. 622.

¹¹ HASTINGS, s. 510.

sovětské 58. divize 5. gardové armády.¹² Německo tak bylo rozřáno na dvě části. Ještě předtím skončila 21. dubna bitva v Porúří, kde zbytky obklíčených německých vojáků kapitulovaly, a velitel skupiny armád „B“, polní maršál Walter Model, se v lese zastřelil.¹³ Na východní frontě mezitím zahájila 16. dubna Rudá armáda útok na hlavní město Třetí říše Berlín, jehož obránci nakonec kapitulovali 2. května.¹⁴

Vzhledem k rychlému postupu amerických jednotek, napsal Eisenhower 30. dubna sovětskému velení, že americké síly „*zaujmu linii podél řeky Mulde od jejího ústí do Labe a na československé hranici z roku 1937. Později, jestliže to bude vyžadovat situace, tyto síly mohou útočit ve směru Karlovy Vary-Plzeň-České Budějovice.*“¹⁵ Pod nátlakem Winstona Churchilla, a vzhledem k opravdu rychlému postupu západních armád, se Eisenhower 4. května rozhodl navrhnout Sovětům, že jeho jednotky postoupí až na linii řek Vltavy a Labe, a vyčistí jejich levý břeh. Americký vrchní velitel však dostal od sovětského velení zamítavou odpověď s tím, aby Američané obsadili pouze linii Karlovy Vary-Plzeň-České Budějovice.¹⁶

Po překročení Rýna dobyla 3. armáda Frankfurt nad Mohanem a pokračovala dále na východ přes Erfurt a řeku Sálu. Generál Patton byl informován o Eisenhowerově rozhodnutí změnit směr postupu až 12. dubna, jeho mužům bylo nařízeno vést útok ve směru Řezno-Linec.¹⁷ Po přeskupení se tedy 3. armáda vydala 22. dubna z prostoru Plavna na pochod podél československých hranic směrem k Rakousku a řece Dunaj s úkolem obsadit jižní Německo a severní Rakousko. Tento cíl splnil XII. sbor 3. armády, jemuž měl pomáhat V. sbor vyčleněný z 1. armády, který byl 28. dubna přeložen pod velení generála Pattona.¹⁸ Při postupu do

---

¹² BALLAMY, s. 632.

¹³ GILBERT, s. 755.

¹⁴ BALLAMY, s. 640.

¹⁵ PECKA, s. 39.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ HASTINGS, s. 510.

¹⁸ WASKA, Karel, *Americká armáda v Čechách*, Praha 1991, nestránkováno.

bavorsko-rakouského pomezí obsadili Američané průsmyky vedoucí do Čech a některé americké jednotky pronikly na území tehdejších Sudet, v rámci zajištění křídla postupu. Pattonovy jednotky 23. dubna osvobodily koncentrační tábor Flossenbürg,¹⁹ kde byl vězněn například bývalý předseda francouzské vlády Léon Blum, nebo bývalý rakouský kancléř Kurt von Schuschnigg. 3. armáda dosáhla svého cíle, když 4. května dobyla Linec.²⁰ Začátkem května se tedy na československých hranicích nacházel V. sbor americké armády, skládající se z 1., 2. a 97. pěší divize, 9. obrněné divize a později přidělené 16. obrněné divize, který byl rozmístěn od Chebu po Železnou Rudu, a v jihozápadní a jižní části českých hranic se nalézal XII. sbor, jenž byl tvořen 5., 26. a 90. pěší divizí, 4. a 11. obrněnou divizí.²¹ Tyto jednotky pod velením generála Pattona čekaly pouze na rozkaz k útoku na Protektorát Čechy a Morava.

---

¹⁹ GILBERT, s. 48.

²⁰ PECKA, s. 36.

²¹ WASKA, nestránkováno.

2. Poslední měsíce války v západních Čechách

2.1 „Národní hosté“

Poslední rok války v západních Čechách provázal chaos spojený s velikou migrací ustupujících německých vojáků, ale i prchajícího civilního obyvatelstva. O postupu Rudé armády si obyvatelé západních Čech mohli udělat představu podle neustále přibývajících počtu uprchlíků utíkajících nejprve z Horního Slezska, poté ze Slovenska, a nakonec i z východních Čech. Před postupujícími ruskými jednotkami utíkalo stále více německých civilistů na západ do Saska či Bavorska v naději, že se dostanou do americké zóny postupu. V českých zemích, kam začali tito lidé přicházet již počátkem roku 1945, se jim začalo říkat „Národní hosté“. Mnohdy se stávalo, že uprchlíci dorazili na určité nádraží, kde byli přiděleni jednotlivým obcím, a obyvatelům těchto obcí, kterým bylo nařízeno, aby se svými povozy tyto uprchlíky odvezli do svých vesnic. Zde se povětšinou „Národní hosté“ ubytovali na pár dní a pak pokračovali dále do Německa, načež je vystřídala další vlna uprchlíků. Německé úřady nařizovaly obcím i obyvatelům, kteří měli málo i pro sebe, aby se o tyto uprchlíky postarali a poskytl jim ubytování, či stravu.

I přes velmi nepříznivý vývoj na frontách měly německé orgány stále dost sil kontrolovat zacházení s uprchlíky, jak vyplývá například z kroniky obce Újezd (na Domažlicku): *„Týdně do obce chodily kontroly příslušníků SA, jak se s uprchlíky zachází. Starostovi obce a správci školy nařizováno, aby byly pořízeny dřevěné kavalce, že nesmí uprchlíci ležet na zemi.“*²² Často však takováto nařízení a kontroly nebyly ani nutné, protože mnoho Čechů se o uprchlíky staralo dobrovolně ze soucitu, jelikož se často jednalo o rodiny s dětmi. Přesto se někteří „Národní hosté“ chovali dosti povýšeně. V kronice Ejpovic (obec poblíž Rokycan) se například můžeme dočíst, že vedoucí zdejšího uprchlického tábora, jistá paní Franke *„byla velmi přísná a*

²² BALCAR, Bohuslav, *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*, Kdyně 2010, s. 134.

šikanovala jak obecní úřad, tak řídicího učitele“.²³ Rokycanský kronikář si zase stěžoval, že uprchlíci „berou máslo, slepice, kde se dá a není žádné odvolání“.²⁴ Přítomnost německých uprchlíků v západních Čechách rozhodně českým občanům neulehčila poslední měsíce již tak vyčerpávajícího období okupace.

2.2 Transporty smrti

Prchající obyvatelstvo nebylo jediné, co před sebou tlačila postupující fronta. S přibližujícími se sovětskými jednotkami se nacisté rozhodli začít zahlazovat stopy svých zločinů a začali postupně přesouvat válečné zajatce i vězně z koncentračních táborů umístěných v Polsku a Sovětském svazu směrem na západ. Vězni z táborů nacházejících se ve středním Německu byli před postupujícími Spojenci odesíláni naopak na východ, takže na území protektorátu se vyskytovaly transporty vězňů jak ze západu, tak z východu. Tento přesun často probíhal takzvaným „pochodem smrti“, kdy byli vězni vyhnáni na dlouhý pochod, při kterém postupně umírali vyčerpáním. Další formou přepravy vězňů byly „transporty smrti“, jež se v posledním roce války začaly v západních Čechách objevovat čím dál tím častěji. Těchto strašlivých úkazů, kterým bylo české obyvatelstvo vystaveno, se ke konci války odehrálo opravdu mnoho a vypovědět o všech by vydalo na samostatnou práci, proto zde zmíním jen několik těchto událostí.

Dne 13. dubna zastavil na Tachovském hlavním nádraží železniční transport z koncentračního tábora Buchenwald, z vagonů bylo vyhnáno na 1500 vězňů, mezi nimiž se nacházeli také chlapci staří 12 let. Vězni byli nuceni vydat se na pochod do tábora Flossenbürg, nacházejícího se na předmnichovských československo-německých hranicích. Jedna ze svědkyň této události později vzpomínala, jak při cestě na nákup „...uviděla, jak od nádraží vedou vězně. Byl jich zástup až nahoru k továrně. Vězni měli

²³ Kronika obce Ejpovice, 1919–1967, Státní okresní archiv Rokycany (dále jen SOkA Rokycany), MNV Ejpovice, K 59, inv. č. 68, s. 113.

²⁴ Kronika města Rokycany V., 1938–1947, SOkA Rokycany, MěRV Rokycany, K 376, inv. č. 376, s. 131.

pruhovaný mundur. Vypadali strašně. Dozorci je neustále byli.“ Po tomto pochodu zůstalo v Tachově přes 200 zemřelých vězňů, kteří byli spolu s mrtvými ve vagonech spáleni na místním židovském hřbitově.²⁵

S vězeňskými transporty souvisela i snaha místních občanů pomoci vězňům dodávkami jídla, nebo dokonce pokusy o jejich osvobození. V mnoha případech tyto snahy ztroskotaly, jako například v Nýrsku, kde 25. dubna zastavil železniční transport vězňů směřující do Železné Rudy. V této oblasti však ve stejné době operovaly již americké jednotky, a tak strážní zůstali s transportem v Nýrsku za účelem jeho postupného zlikvidování. Místním občanům, do jejichž čela se při jednání postavil německý okresní soudce Schmiedt, se podařilo s velitelem transportu, důstojníkem SS Stiebitzem, vyjednat dodávku malého množství potravin od zdejších sedláků. Stiebitz si to však posléze rozmyslel a nechal tyto, podle svého názoru, záškodníky zatknout a popravit. Vězni v transportu mezitím postupně umírali hlady nebo na následky nemocí. Ti co byli natolik silní, že přežili i tyto útrapy, byli nakonec popraveni. Jednalo se o 26 lidí, čímž byl celý transport zlikvidován.²⁶

Mnohem šťastněji dopadla snaha železničáře Blažka o osvobození českých vězňů, nacházejících se ve vagonech transportu stojícího v Žihli. Do Žihle přijel transport z koncentračního tábora Osendorfer 17. dubna, a musel zde zůstat 14 dní z důvodu poškozené železniční tratě. Velitel tohoto transportu patřil k těm ochotnějším a tak se podařilo nejprve Bohuslavu Šimandlovi zorganizovat dovoz brambor z okolních vesnic pro vězně. Posléze, když se jistý železničář Blažek dozvěděl o přítomnosti českých vězňů v transportu, začalo se plánovat jejich osvobození. Blažek před velitelem transportu předstíral, že je vozmistr z Plzně a byla mu tak povolena prohlídka spodků vagonů, při níž zjistil jména osmi vězněných Čechů. Blažek se poté vydal na Gestapo, kde díky své známosti s tamním

---

²⁵ NENUTIL, Jiří, *Druhá světová válka: případ Tachovsko*, Plzeň 2010, s. 91.

²⁶ JIRÁK, Jan, *Osvobození Klatovska*, Klatovy 1995, nestránkováno.

velitelem nakonec dostal souhlas k jejich propuštění. Ještě než bylo povolení předáno veliteli transportu, dozvěděl se Blažek, že v transportu se nachází mnohem více Čechů, a tak spolu s kolegou připsali na již potvrzené povolení větu „a všichni ostatní Češi“. Veliteli transportu se tento dovětek sice nezdál, ale při pokusu o ověření se kvůli poničené telefonní síti nedovolal, a tak, když mu byla ještě darována láhev koňaku, svolil. Osvobozeno tak bylo 47 Čechů a Slováků, které by s velikou pravděpodobností, bez zásahu železničáře Blažka a jeho kolegů, potkala smrt.²⁷

2.3 Spojenecká letadla na českém nebi

S blížícím se koncem války se nad českými městy a vesnicemi začala stále častěji objevovat americká a britská letadla. Dříve často vídané vysoko letící svazy bombardérů nahradili takzvaní „hloubkaři“, nebo jak jim říkalo obyvatelstvo „kotláři“. Spojenci v tuto dobu téměř nerušeně ovládali vzdušný prostor a v měsíci dubnu se nálety amerických a britských stíhaček na pozemní cíle staly denní záležitostí. Piloti se zaměřovali na útoky proti železničním tratím, lokomotivám, továrnám, nádražím i vojenským transportům, a v důsledku jejich ničení byla postupně ochromována veškerá doprava, až nakonec prakticky ustala úplně.

Prvním městem, které bylo ve větším měřítku postihnuto nálety se stal Cheb, nesoucí tehdy německý název Eger. V blízkosti Chebu se totiž nacházelo letiště a letecká továrna, v níž se opravovala poničená letadla, a později také vyráběla letadla typu Heinkel, a to He-111 a He-177. Cheb byl poprvé napaden 25. března, kdy bylo bombardováním poničeno 352 domů a zabito na 118 lidí.²⁸ 8. dubna byl Cheb podroben ničivému náletu znovu, tentokrát bylo hlavním cílem nádraží, na kterém bylo zničeno na 1522 stojících vagonů. Kromě nádraží bylo poničeno 30% budov města, Chebské

---

²⁷ Transport smrti „Vůdcův rozkaz“, Žihle, 1965, Archiv města Plzně (dále jen: AmP), Protinacistický odboj v letech 1939–45, inv. č. 9.

²⁸ CHMELÍKOVÁ, Jitka, *Osvobození=Liberation Cheb 1945*, Cheb 2005, s. 23.

noviny Egerer Zeitung o náletu napsaly, že „*Cheb se změnil v peklo*“.²⁹ Nad Cheb se američtí piloti vraceli i v následujících dnech, přičemž poslední větší nálet přišel 17. dubna, kdy se jednalo o hloubkové letce. Z oblohy se spustilo 15 Thunderboltů³⁰, s cílem napadnout místní letiště a leteckou továrnu. Stíhačky zničily 3 hangárové haly a minimálně 26 německých letadel různých typů.³¹

Dalším městem, které se stalo cílem rozsáhlejšího bombardování, byly Klatovy, kde se nacházel důležitý železniční uzel, a také polní letiště. Na letišti americké Mustangy³² zaútočily 16. dubna a celé jej, včetně všech zde stojících letadel, zničily. 20. dubna se cílem stalo místní nádraží, na které zaútočili nejprve „hloubkaři“, a poté i bombardéry B-24 Liberator.³³ „*Po dopadu bomb byly koleje ohnuty a rozmetány. Nádražní budova zmizela v kotouči prachu a dešti kamení a cihel. V půli přeražená lokomotiva prolétla vzduchem a dopadla na vlastní komín*“,³⁴ vzpomínal úředník ve výtopně Václav Mikuláš. Klatovské nádraží bylo vyřazeno z provozu ještě několik měsíců po skončení války.

Spojenecké nálety samozřejmě neminuly ani západočeskou metropoli. V noci z 16. na 17. dubna se v Plzni rozezněly sirény, když se na nebi objevilo 208 Lancasterů³⁵ od britské Bomber Command, mířících nad plzeňské nádraží. Nálet začal označením cílů žlutě a červeně hořícími pumami, jež provedlo 10 Mosquitů³⁶, poté začaly Lancastery shazovat svůj smrtonosný náklad. Nálet trval čtvrt hodiny, během které bylo nádraží silně poničeno, rozbito bylo 60 kilometrů kolejí, zničeno 2000 vagonů a 85 lokomotiv. Dvě pumy zasáhly i kryt nacházející se pod nádražní budovou,

²⁹ FOUĐ, Karel, *Poslední akce: Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*, Plzeň 1997, s. 18.

³⁰ Americký stíhací letoun Republic P-47 Thunderbolt.

³¹ Tamtéž, s. 68.

³² Americký stíhací letoun dlouhého doletu North American P-51 Mustang.

³³ JIRÁK, nestránkováno.

³⁴ FOUĐ, s. 85.

³⁵ Čtyřmotorový bombardér britského Královského letectva Avro 683 Lancaster.

³⁶ Lehké bombardovací letadlo britského Královského letectva de Havilland Mosquito.

kde zahynulo několik stovek německých a maďarských vojáků, mezi oběťmi byli i uprchlíci z východního Německa. Kromě nádraží byla také zasažena dělnická čtvrť Cikánka, která byla srovnána se zemí, poničena byla i obec Doubravka a městský pivovar. Na opravu trati byli povoláni zaměstnanci všech plzeňských podniků, včetně vězňů z kárného tábora v Třemošné u Plzně. Díky této pracovní povinnosti se hned druhý den podařilo zprovoznit alespoň jednu kolej do Bavorska. Následující den, 18. dubna, bylo nad Plzní svrženo několik bomb americkými stroji B-17 Flying Fortress, pumy dopadly na městské čtvrti Slovany a Petrohrad. Nálet si vyžádal 79 mrtvých a 24 těžce zraněných, přičemž většímu počtu obětí pravděpodobně zabránilo v městě umístěné protiletadlové dělostřelectvo, které spustilo palbu a donutilo piloty odhodit náklad ve spěchu a rychle zmizet.³⁷ Mnohem těžší zkouškou však měla Plzeň a její obyvatelé teprve projít. Na 25. dubna naplánovalo americké velitelství útok na plzeňskou Škodovku. V rozkaze 8. Air Force se uvádí: *„Plzeňská zbrojovka Škoda v obsazeném Československu je poslední velkou zbrojovkou, kterou nacisté drží. Vyrábí všechny typy děl a munice, tanky, obrněné vozy a velké množství lehkého a těžkého strojírenství. Je nejdůležitější pro německé vojenské úsilí a je známo, že dodává zařízení a munici přímo frontovým jednotkám.“*³⁸ Směrem k Plzni se tedy vydalo 276 bombardérů, jež mělo chránit 206 stíhacích letounů. Nálet byl ohlášen stanicí BBC, aby se předešlo zbytečným ztrátám na životech civilistů, vysíláním však byla samozřejmě varována i protiletadlová obrana, která se tak mohla dobře připravit. Jeden z členů posádek útočících bombardérů si vzpomněl: *„...pokusil jsem se zmírnit napětí posloucháním hudby, kterou vysílala BBC. Místo hudby jsem však vyslechl hlášení, které otřáslo mými nervy...opustte závod a zůstaňte venku, neboť bombardovací letadla jsou na cestě, aby zaútočila na vaše závody.“*³⁹ Bombardování proběhlo v pěti vlnách, přičemž každá musela

---

³⁷ Tamtéž, s. 69.

³⁸ Tamtéž, s. 92.

³⁹ Tamtéž, s. 113.

místo shozu několikrát přeletět kvůli snížené viditelnosti. Za napadení plzeňské Škodovky zaplatili Spojenci těžkými ztrátami, během celé akce bylo ztraceno 11 letadel, 180 jich bylo poškozeno a o život přišly na dvě desítky členů posádek. Ztráty na civilním obyvatelstvu se vyšplhaly na číslo 66 ze zasažených oblastí města, jako byl Karlov či Skvrňany. Samotná Škodovka byla poničena ze 70 % a práce v ní naprosto ustaly, uvnitř továrny bylo nalezeno 6 mrtvých.⁴⁰ Cílem bombardování 25. dubna se stalo i letiště nacházející se v městské čtvrti Bory, které německý personál po náletu opustil.

Kromě bombardování měst docházelo také k napadání vojenských transportů, které však byly často zaměňovány s civilními nebo vězeňskými. K jedné takové události došlo například v Miroticích na Písecku, kde 28. dubna zastavil konvoj uprchlíků, který se chystal druhý den dát opět na cestu. Mezitím však v nedalekých Čimelicích začal Wehrmacht vykládat z vlaku vojenskou techniku. Vlak byl vzápětí napaden hloubkovými letci a zničen, ale vyloženým obrněným vozům, vyzbrojeným protiletectkými kanony, se podařilo dojet do Mirotic, kde se promíchaly s uprchlíky. Vojenská technika dohromady s uprchlíky působila z výšky jako seřadiště vojska a tak 29. dubna přišel útok 4 stíhacích letců, kteří zničili několik vojenských vozidel. Při útoku bylo ovšem po letcích páleno z protiletadlových kanonů umístěných na korbách některých vozů, a tak se „hloubkaři“ vrátili ve větším počtu a několik hodin ostřelovali a bombardovali Mirodice a okolí. Nálet si nakonec vyžádal 16 obětí mezi místními obyvateli a neznámý počet mrtvých mezi uprchlíky a německými vojáky.⁴¹

2.4 Přípravy na obranu protektorátu

Zatímco Wehrmacht byl po celé šířce východní fronty zatlačován zpátky na území Německa a na západní frontě se němečtí vojáci hromadně vzdávali

---

⁴⁰ FOUĐ, Karel, JÍŠA, Milan, ROLLINGER, Ivan, *500 hodin k vítězství=500 hours to victory*, Plzeň 2011, s. 110.

⁴¹ FOUĐ, s. 138–139.

do rukou Spojenců, plánovaly německé úřady obranu protektorátu. Kronika města Rokycany například uvádí: „*Okolo města dělají Němci narychlo na silnicích ústících do města zábrany z klád...občanstvo je nuceno pomáhati německým vojákům...smysl a účel nemá tato práce žádný, to každý chápe, kdo jen trochu něco ví o mohutných tancích, které mají rusové a spojenci. Kdekdo se tomu směje.*“⁴² Mladí lidé byli často povoláváni na zákopové práce, stejně jako majitelé povozů museli svážet dřevo a kamení na budování překážek. Do obcí začaly také přicházet oddíly Volkssturmu⁴³, které se vytvářely hlavně v sudetských oblastech. Největší bitva v západních Čechách se měla odehrát o město Cheb, jenž byl 21. dubna prohlášen za opevněné město. Cheb byl sídlem Sudetoněmecké strany a jejího vůdce Konráda Henleina, který nařídil plnění plánu ARLZ, sestávajícího ze čtyř částí. První část Auflockerung (Uvolnění) spočívala v odsunutí všech nedůležitých hodnot do zázemí, v druhé části Räumung (Vyklizení) mělo dojít k odvezení zbývajících materiálů, třetí část Lähmung (Ochromení) nařizovala znehodnocení všech strojů, a konečně poslední část Zerstörung (Zničení) zahrnovala zničení všech zařízení. Plán plnily zejména německé úřady, včetně Gestapa v Chebu, které odstranilo svůj archiv. Němečtí vojáci současně za pomoci Volkssturmu připravili ke zničení silniční i železniční mosty vedoucí přes řeku Ohři. Vojenská skladiště byla vyprázdněna a zničena, obyvatelé si rozebrali velké množství zásob i vojenského materiálu.⁴⁴ Cheb i celý západ Čech se připravoval na příchod americké armády, němečtí obyvatelé ve strachu, čeští v naději.

---

⁴² Kronika města Rokycany V., 1938–1947, SOkA Rokycany, MěRV Rokycany, K 376, inv. č. 376, s. 132.

⁴³ Německá lidová domobrana, která se v boji příliš neosvědčila.

⁴⁴ CHMELÍKOVÁ, s. 33–34.

3. Obsazení českého území

3.1 Dobyetí Sudet

V době, kdy přišel rozkaz k útoku na Protektorát Čechy a Morava, se nacházela americká armáda už v sudetských oblastech, které obsadila na přelomu dubna a května, když postupovala k rakouským hranicím. Právě v západočeských Sudetech na americké jednotky čekaly nejtěžší boje, které podstoupily na českém území. Zde se totiž nacházely zbytky německé 7. armády, jejíž nejsilnější jednotkou byla obávaná 11. tanková divize, přezdívaná „strašidelná divize“. Tuto přezdívku divize získala především díky svému objevování se v místech, kde jí nikdo nečekal. 11. tanková divize, ostřílená z bojů na východní frontě, měla za úkol bránit přístupy do protektorátu a nacházela se v oblasti Českého lesa.

Předmnichovskou hranici Československa překročili Američané poprvé 18. dubna, kdy se vydali na hlídku do okolí Hranic u Aše příslušníci 90. pěší divize. Průzkumná jednotka nesla označení „Task Force“ a na předválečném západočeském území strávila přibližně dvě hodiny, po kterých se kolem poledne stáhla zpět do výchozího postavení i se 36 zajatými německými vojáky. Samotná obec Hranice (tehdy Rossbach) se stala cílem dvou dalších průzkumů vyslaných ve stejný den krátce po poledni. Do městečka byl vyslán vyjednaváč, který požadoval vyvěšení bílých prostěradel a složení zbraní na jednu hromadu do 14:00 hodin. Většina obyvatel nehodlala klást žádný odpor, avšak několik německých fanatiků ve vedení města se nehodlalo vzdát a jejich vinnou nebyly americké požadavky splněny. Američané však své ultimátum mysleli vážně, a po jeho uplynutí vystřelilo dělostřelectvo několik ran do prostoru obce. Poté už nikdo v Hranicích nehodlal bránit kapitulaci města, kvůli neochotě kapitulovat však museli zemřít čtyři lidé. Hranice se tak 18. dubna staly první českou obcí obsazenou Američany.⁴⁵

---

⁴⁵ ROUČKA, Zdeněk, ...*A přinesli nám svobodu*, Plzeň 2005, nestránkováno.

Další postup na území Sudet Američané započali 20. dubna, kdy se vydali obsadit Aš. Velitel obrany Aše podplukovník Weiner byl odhodlán bránit město do posledního muže. Přípravy na obranu přijel zkontrolovat generál von Obstfelder, velitel 7. armády, i samotný Konrád Henlein, který přikázal stavět barikády. Jednotky 90. pěší divize za sporadického odporu německých vojáků obklíčily město, do něhož byl poté vyslán vyjednaváč se vzkazem od amerického velitele: „*Nepřeji si žádné ztráty obyvatelstva a poškození města. Když do 14:45 hodin nebude město vydáno, dám ho bombardovat děly i letadly, dokud se nevzdá. Samo město si může připsat následky.*“⁴⁶ Tato zpráva byla německým obráncům předána v 13:45 hodin, avšak podplukovník Weiner toto ultimátum rázně zamítl. Panu Singrovi, jenž byl ve městě vyjednávat, a zároveň byl radním města, se po návratu k americkým pozicím povedlo velitele útoku přesvědčit, aby upustil od použití ostřelování a bombardování. Po druhé hodině tedy zahájily útok pozemní jednotky 90. pěší divize a ve městě se rozpoutal boj trvající několik hodin. Největší potíže Američanům dělaly pancéřové pěsti, jež v rukách třímali obránci, kterých bylo na 800. Nejtěžší boje se strhly v oblasti nádraží, kde se Němci opevnili. Po osmnácté hodině bylo dobojováno, Američané obsadili druhé město na území předmnichovského Československa. V bitvě o Aš padlo kolem 100 obránců a o život přišli také tři Američané.⁴⁷

Boj v ulicích Aše byl jasným signálem, že i na území Sudet se nacházejí města, která se i se svojí posádkou nehodlají vzdát bez boje. Na Američany čekala bitva o další sudetské město, a sice Cheb, jenž byl prohlášen za opevněné město. Obranu Chebu tvořila minová pole a záseky na příjezdových cestách. Počet obránců se pohyboval okolo 1000 německých vojáků pod vedením majora Geisslera, kterým měli vypomáhat členové Volkssturmu a Hitlerjugend. Američané opět jako v předchozích případech nabídli starostovi města možnost kapitulace, tentokrát ale formou letáků shazovaných z letadel. Ani v Chebu nebyl velitel obrany ochoten

---

⁴⁶ Tamtéž, nestránkováno.

⁴⁷ Tamtéž, nestránkováno.

přijmout kapitulaci, a tak byl na město 24. dubna zahájen dělostřelecký útok, a druhý den, zahájila z oblasti Waldsassenu útok 97. pěší divize.⁴⁸ „Byli jsme už v polovině pole mezi lesem a okrajem města, když jsem si všiml, že přibližně ve vzdálenosti několika set metrů po mé pravici se z malého zemědělského stavení na vzdálené straně lesa přesouvají ke stohu sena němečtí vojáci. Nabil jsem svoji pušku M1 svítícím střelivem a vystřelil na stoh a na Němce. Střely se od stohu odrazily. Šlo o důmyslně maskované opevnění. Němci moji palbu opětovali, a tak jsme dostali rozkaz vrátit se zpátky do lesa“,⁴⁹ vzpomínal později Lester Clear Jr. na svůj průzkum na okraji Chebu. Do města se Američané probojovali ve večerních hodinách a boje pokračovaly i další den, i když převaha Američanů byla patrná. Starosta Chebu dr. Janka si přál podepsat kapitulaci města, avšak major Geissler ani Konrád Henlein, jenž se v té době ukrýval v obci Kladská, o podobné možnosti odmítali diskutovat, a naopak hodlali bojovat do posledního muže. 26. dubna však došlo k náhodné události, která měla za následek kapitulaci města. Američtí vojáci narazili na vojáka jedoucího na motocyklu a zastřelili ho. Ukázalo se, že oním vojákem byl sám major Geissler, který jel z rovna z místního německého velitelství. Po smrti Geisslera se obrana města začala pomalu hroutit a dr. Janka mohl podepsat kapitulaci, což učinil v chebské nemocnici. 26. dubna byl tedy Cheb osvobozen, bojům však konec nebyl. V okolí Chebu se stále nalézali němečtí vojáci, kteří se nemínili vzdát, a například chebské letiště bylo stále v rukou Wehrmachtu. Letiště dobyli Američané až 28. dubna po tříhodinové bitvě. Ve stejný den se ještě pokusily o protiútok jednotky SS, kterým Konrád Henlein nařídil dobýt město zpět. Protiútok byl však, i přes svoji sílu, zadržen u Podhradu. Do bojů v okolí Chebu se zapojila i „Big red one“, čili 1. pěší divize, která sem postoupila od Františkových Lázní. 29. dubna „1. pěší“ vystřídala v Chebu „97. pěší“ a převzala oblast postupu od Chebu po Karlovy Vary, přičemž 97. pěší divize poté pokračovala směrem na Tachov,

---

⁴⁸ CHMELÍKOVÁ, s. 35.

⁴⁹ FOUĐ, JÍŠA, ROLLINGER, s. 116.

který osvobodila 2. května. V bitvě o Cheb a jeho okolí padlo na 71 amerických vojáků a 200 vojáků německých,⁵⁰ seržant Paul Kavon napsal 8. května svým rodičům: „*Přikládám pohlednici Chebu, důležitého města, které jsme obsadili po několika dnech krutých bojů na předměstích a pak od domu k domu. Hodně našich chlapců padlo nebo bylo raněno. Padl i náš velitel čety a my všichni, co jsme přežili, musíme děkovat Všemohoucímu, že nad námi celou dobu bděl.*“⁵¹

Mezitím co vojáci 97. pěší divize bojovali o Cheb, se jednotky, které na české území vstoupily jako první, tedy 90. pěší divize, přesunuly prakticky bez odporu do Waldmünchenu⁵². Na Domažlicku se však nacházely jednotky 11. tankové divize a Američany zde čekala organizovaná obrana. Například 26. dubna došlo k přestřelce u Švarcachu, kde se muži 42. průzkumné skupiny a 90. pěší divize dostali pod palbu asi 50 německých vojáků, kteří ale byli poměrně rychle přemoženi. 28. dubna potom došlo ke střetům u obce Svatá Kateřina (u Nýrska), jež byla Američany následně obsazena, a také u Bystřice, kde bylo zraněno šest amerických vojáků.⁵³

K nejtěžším bojům na Domažlicku však došlo 30. dubna, kdy zahájily americké jednotky útok do oblasti obce Klenčí pod Čerchovem. Při postupu na americké vojáky čekal zalesněný terén, jehož průchod navíc komplikovaly poražené stromy a umělé zátarasy, vytvořené německými vojáky a obyvateli. Nejvíce těchto překážek se nacházelo u obce Černá Řeka, kde byly také americké jednotky přepadeny příslušníky Wehrmachtu. Američané byli vystaveni útoku kulometů, minometů, i samohybných děl. Nepřátelský odpor byl zlomen až ve večerních hodinách, Američané však

---

⁵⁰ CHMELÍKOVÁ, s. 35–39.

⁵¹ GILBERT, Martin, *Den kdy skončila válka: Den vítězství 1945 v Evropě a ve světě*, Praha 1999, s. 268.

⁵² Německé město ležící na hranicích předmnichovského Československa v oblasti Domažlicka.

⁵³ ROUČKA, nestránkováno.

v této bitvě ztratili šest vojáků a dva tanky typu Sherman.⁵⁴ Následující den pak Američané konečně vstoupili do Klenčí, jež bylo už 26. dubna těžce bombardováno a ostřelováno, a osvobodili i další obce v jeho okolí.

30. dubna došlo k přestřelce také u obce Růžov, při níž padli dva Američané. Toto střetnutí bylo důsledkem operace „Cowboy“, jíž Američané zahájili 28. dubna. Cílem této akce byl průchod za německé linie a osvobození amerických a britských zajatců, kteří se v Hostouni starali o stádo vzácných koní. Úkol splnili příslušníci 2. průzkumné skupiny, kteří s německou posádkou vyjednali obsazení Hostouně bez boje. Následující dny pak byli zajatci i koně převáženi nákladními automobily z Hostouně k americkým pozicím, v průběhu těchto převozů došlo k několika přestřelkám, z nichž největší se udála právě 30. dubna u Růžova.⁵⁵ Kromě této „dobrodružné“ akce obsadily jednotky 2. průzkumné skupiny 1. května Železnou Rudu a také Špičák, kde byla ustupujícími jednotkami SS vyhozena do vzduchu lyžařská Juránkova chata na Svarohu nad Špičákem. K bojům s příslušníky zbraní SS pak došlo u obce Hůrky, kde bylo zraněno několik amerických vojáků.⁵⁶

Začátkem května bojovaly americké jednotky také v okolí Všerub. Starosta obce dal nakonec 3. května svolení ke kapitulaci, po té co se německá armáda z obce stáhla. Touto dobou už postupně přebírala oblast Domažlicka 2. pěší divize, která se v předchozích dnech přesunula do Waldmünchenu. Velení této divize disponovalo plány německé obrany na Chodsku, a to díky odvaze bývalého československého kapitána Hergeta, který je ukořistil od jednoho německého důstojníka, a poté se vydal za protektorátní hranice, aby je předal Američanům. „Indian head“, jak se 2. pěší divizi říkalo, měla vystřídat 90. pěší divizi, která se poté přesunula dále na jih do oblasti šumavských hraničních přechodů, aby zde připravila cestu

---

⁵⁴ BALCAR, s. 61–62.

⁵⁵ FOUČEK, JÍŠA, ROLLINGER, s. 143–144.

⁵⁶ ROUČKA, nestránkováno.

do protektorátu pro Pattonovu oblíbenou 4. obrněnou divizi. Ještě než však došlo k tomuto vystřídání na celém úseku fronty, musela se 90. pěší divize vypořádat ještě s jednou, tentokrát příjemnější, situací. Ráno 4. května se totiž k americkým pozicím u Všerub dostavili dva němečtí parlamentáři, kteří byli vysláni, aby vyjednali kapitulaci celé 11. tankové divize. Oba parlamentáři byli zavezeni na velitelství divize, kde kapitulaci dojednali, přičemž následovalo ještě setkání velitele 90. pěší divize generálmajora Herberta L. Earnesta a velitele 11. tankové divize generála Wenda von Wietersheima ve Všerubech. Německé jednotky začaly přecházet za americké linie v 17:00 téhož dne a jejich přijímání probíhalo celou noc i další den. Do amerického zajetí totiž pochodovalo na 9050 vojáků, doprovázených 700 nákladními a 300 osobními automobily, 120 terénními a 85 obrněnými vozy, 30 tanky a 60 děly.⁵⁷ Nejsilnější jednotka bránící hranice protektorátu tak už pro Američany nebyla nadále hrozbou, což američtí vojáci jistě uvítali při pohledu na početnou techniku i pěchotu nepřítele. *„Byl to úchvatný obraz síly, jak vypadaly německé pancéřové divize v dobách své největší slávy. Vojáci se zdáli být vrcholem německé armády. Jeli do zajetí spořádaně, vypadali čistí a svěží. Jejich zjev byl nesrovnatelný s pohledem na ostatní zubožené jednotky Wehrmachtu. Dlouhé kolony vozidel – tanků Mark IV, samohybných děl, stovky kamuflovaných obrněných vozů, nákladních aut a koňských potahů...Munice pro všechny typy zbraní by stačila pro jednu strašlivou bitvu, kdyby Němci chtěli zaútočit,*⁵⁸ tak popsal 11. tankovou divizi americký důstojník pověřený zpracováním denního hlášení.

Ne všichni němečtí vojáci se ale mínili vzdát, mnoho jich ještě v těchto posledních dnech války, kladlo silný odpor. Přesvědčili se o tom příslušníci 2. průzkumné skupiny, které 4. května zaskočil silný nepřátelský odpor u obce Zejbiš (dnes Javorná). Američané zde byli dokonce nuceni ustoupit a část jednotky se ocitla v obklíčení. Američtí vojáci odpor zlomili až

---

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ FOUĐ, JÍŠA, ROLLINGER, s. 177–178.

po příchodu posil, přičemž padlo deset německých vojáků a dva byli zajati. Američané ztratili u Zejbiše další dva muže.⁵⁹ Americké jednotky přišly na přelomu dubna a května při bojích v Sudetech o desítky mužů, jeden veliký úkol na ně však ještě čekal, a sice osvobození západních Čech.

3.2 Poslední ofenziva

Přestože nejsilnější útvar bránců přistupy do Čech kapituloval, nepředpokládali Američané, že vstup na území protektorátu bude jednoduchý úkol. Stále zde zbývaly početné jednotky Wehrmachtu, poněvadž se na českém území nacházela Schörnerova skupina armád „Střed“ (Mitte), čítající přibližně milion mužů. I přes bezvýchodnou situaci, nehodlal polní maršál Ferdinand Schörner kapitulovat. Kromě Wehrmachtu se v Čechách nacházely také početné skupiny členů Volkssturmu a Hitlerjugend.

V den kapitulace 11. tankové divize, rozhodl generál Dwight Eisenhower o poslední americké ofenzivě v Evropě, 4. května proto vydal rozkaz k zahájení postupu na území Protektorátu Čechy a Morava. K začátku ofenzivy řekl generál George S. Patton: *„V 19 hodin 30 minut mi telefonoval generál Bradley a sdělil mi, že jsme dostali zelenou pro útok do Československa, a chtěl vědět, kdy budu schopen vyrazit. Řekl jsem mu, že nazítří ráno...Od Bradleye jsem obdržel pokyny, které jsem předal sborům. Podle nich jsme neměli postupovat velkými silami za čáru vedoucí od severozápadu na jihovýchod přes Plzeň, avšak mohli jsme a také měli provádět intenzivní průzkum směrem ku Praze.“*⁶⁰ Americké divize se daly do pohybu v ranních hodinách 5. května. V severní části západních Čech si razila cestu 1. pěší divize, již podporovala 9. obrněná divize. Obě tyto jednotky postupovaly z oblasti Chebu na linii Mariánské Lázně a Karlovy Vary. Po jejich pravém křídle postupovala 97. pěší divize směrem na Bor u Tachova a Stříbro, která měla v ranních hodinách následujícího dne nechat

---

⁵⁹ PECKA, s. 50.

⁶⁰ PATTON, George S., *Válka mýma očima*, Praha 1992, s. 270–271.

projet svými pozicemi 16. obrněnou divizi směřující na Plzeň. Z prostoru mezi Borem u Tachova a Železnou Rudou zahájila v několika proudech útok 2. pěší divize.⁶¹ V oblasti Šumavy se na přesun do nitra protektorátu připravovala 4. obrněná divize, jež 5. května navázala kontakt s 5. pěší divizí, která společně s 90. pěší divizí zajišťovala horské průsmyky na Šumavě.⁶²

Ve stejný den, tedy 5. května, vypuklo na území celého protektorátu Národní povstání, přičemž byla zajata řada německých vojáků, došlo ke strhávání německých nápisů, vyvěšování československých vlajek a přebírání správy měst revolučními Národními výbory, což s sebou přineslo mnoho střetů mezi českými povstalci a příslušníky německé branné moci. Nejtěžší průběh mělo povstání v Praze, avšak ani v západních Čechách se vše neobešlo bez problémů, a i zde padla řada Čechů v boji za svobodu. Například ve Starém Plzenci došlo k několika přestřelkám mezi bývalými československými vojáky, kteří si obstarali zbraně z Koterova a Štáhlav, a německými vojáky. Nakonec byl mezi Národním výborem a německým velením vyjednáán volný průchod německé armády městem, avšak někteří Češi nebyli o situaci informováni, kvůli čemuž došlo k další přestřelce, při které byl zabit německý důstojník. Němečtí vojáci poté začali prohledávat celou obec s tím, že u koho bude nalezena zbraň, bude zastřelen, což byl případ nočního hlídače Václava Kratochvíla. Poté když se kolona Wehrmachtu dala znovu do pohybu, došlo k další přestřelce, při které byla raněna paní Houšková, která svým zraněním nakonec podlehla. Po dalším jednání němečtí vojáci konečně opustili město, a vydali se směrem na Dobřany.⁶³

Naopak v některých městech, jako například v Domažlicích, měli obyvatelé to štěstí, že němečtí vojáci se z města bez odporu stáhli.

---

⁶¹ WASKA, Karel, NEUMANN, Jiří, *Americká armáda v Čechách*, Praha 1991, nestránkováno.

⁶² PECKA, s. 44.

⁶³ SYNÁČ, Vladimír, WOHLMUT, Jaroslav, *My pod Radyní*, Starý Plzenec 1995, s. 10–14.

Domažlice se nacházely ve směru postupu 2. pěší divize, a byly jejím hlavním cílem pro 5. květen. Z města se už v noci 4. května stáhla místní posádka Wehrmachtu a město tak přenechala Američanům bez boje. Ještě předtím byly Domažlice několik dní ostřelovány americkým dělostřelectvem, načež obyvatelé vyvěsili bílé prapory, které však na nátlak německých vojáků musely být opět strženy. V ranních hodinách 5. května, už ale mohli obyvatelé Domažlic, bez přítomnosti německých vojáků, vyjít svobodně do ulic a připravovat se na příjezd osvoboditelů. Na Domažlické náměstí dorazili první američtí vojáci kolem jedné hodiny odpoledne, přičemž se jednalo o příslušníky 38. pěšího pluku 2. pěší divize, kteří byli následováni 741. samostatným tankovým praporem.⁶⁴ *„První americké hlídky postupovaly s puškami připravenými k palbě ulicí od Chodského hradu, k rohu náměstí, které již doslova tonulo v záplavě našich i spojeneckých vlajek. Těžko šlo popsat slovy obrovský křik a jásot, který se zvedl, když se první američtí vojáci objevili na domažlickém náměstí“*,⁶⁵ vzpomínal jeden z domažlických občanů. Zatímco „38. pěší“ osvobozoval bez boje Domažlice, v Horšovském Týně se jednotky 2. pěší divize musely vypořádat s příslušníky Hitlerjugend, kteří se v oblasti zdejšího pivovaru snažili zpomalit americký postup. Odpor byl nakonec ve večerních hodinách zlomen a obránci odzbrojeni a vzati do zajetí.⁶⁶

5. květen znamenal svobodu také pro Klatovy, které rovněž prožily dramatický průběh Národního povstání. Ve městě totiž kromě Wehrmachtu sídlilo také Gestapo, a nacházel se zde i početný útvar Volkssturmu. Začátek povstání v Klatovech vypadal pro české revolucionáře nadějně, vůdci Gestapa uprchli a zbytek úředníků se vzdal členům Národního výboru. Velitel místní vojenské posádky major Horn nestál o žádné zbytečné potyčky, a tak stáhl své muže do kasáren a o dalších krocích diskutoval s Národním výborem. Po poledni byl major Horn navíc kontaktován jistým

---

⁶⁴ ROUČKA, nestránkováno.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ BALCAR, s. 34.

Frankem Botkem, který tvrdil, že je důstojníkem americké armády a nabízel Hornovi kapitulaci. Vojenský velitel Klatov však požadoval nějaké potvrzení, že se opravdu jedná o amerického důstojníka, což u sebe Botek neměl, a tak se musel vydat do Železné Rudy pro další důstojníky. Zatímco němečtí vojáci vyčkávali, začali členové Volkssturmu střílet na revolucionáře, kteří strhávali německé nápisy. Zabito bylo šest civilistů, přičemž dalšímu vraždění zabránil major Horn, jenž svým mužům rozkázal odzbrojit příslušníky Volkssturmu a vyjednal příměří. I přes znovu nastolený klid, byli za nevyjasněných okolností zastřeleni ještě čtyři Češi. V té době se už vrátil k majoru Hornovi Frank Botek, doprovázený dvěma americkými důstojníky, kteří se s Hornem dohodli, že s nimi pošle na americký štáb ve Špičáku svého vrchního šikovatele JUDr. Schuberta, aby podepsal kapitulaci německé posádky v Klatovech. Ve večerních hodinách pak do Klatov vstoupily první jednotky 2. průzkumné skupiny, do jejichž rukou oficiálně major Horn kapituloval. Do města poté dorazil i nepočetný předvoj 2. pěší divize. Američané následně veškerý postup zastavili s tím, že na Plzeň se bude pokračovat na druhý den ráno.⁶⁷

Následující den přišly do Klatov další části „2. pěší“, a celá divize se dala opět do pohybu směrem na Plzeň. Americké jednotky krátce po poledni osvobodily Přeštice, kde tak zabránily chystanému útoku zbraní SS proti českým povstalcům. Příslušníci „Indian head“ dorazili také do Dobřan, kde je již očekávali nastoupení němečtí vojáci, kteří se zde shromažďovali z okolních vesnic, aby mohli přejít do amerického zajetí. V Dobřanech se tak bez boje Američanům vzdalo na 6000 německých vojáků.⁶⁸ Toho dne byli osvobozeni také obyvatelé Starého Plzeňce, ve kterém se ještě 5. května střílelo, i sem dorazili muži s indiánem na ramenou.

---

⁶⁷ JIRÁK, nestránkováno.

⁶⁸ KAŠPAR, Karel, *60. výročí osvobození Dobřan americkou armádou v roce 1945*, Dobřany 2005, s. 2.

Na jižním Stříbrsku vojáci 23. pěšího pluku 2. pěší divize osvobodili Prostiboř, Kladruby a další obce, a v odpoledních hodinách dorazili až do Nýřan u Plzně. 23. pěší pluk osvobodil také sovětské válečné zajatce ve Zbůchu, kteří zde pracovali v kamenouhelných dolech. Postup neprobíhal úplně bez problémů a během 5. a 6. května ztratil „23. pěší“ 13 mužů, z nichž tři padli a deset jich bylo zraněno.⁶⁹

6. května dorazily jednotky „2. pěší“ také do Holýšova, kde se nacházela pobočka koncentračního tábora Flossenbürg. V táboře se v květnu 1945 nacházelo kolem 1000 žen různých národností, především šlo o Francouzky a Maďarky, které byly nasazovány na práce v nedaleké muniční továrně. Holýšov už 5. května osvobodily jednotky polské Brigády ze Svatokřížských hor, které na české území vstoupily na konci ledna 1945.⁷⁰ Spolu s 2. pěší divizí přibyl do Holýšova také 17. belgický střelecký prapor, jehož část zde zůstala a zajišťovala pořádek.⁷¹ *„Nemohu zapomenout ani na osvobození koncentračního tábora v Holýšově. Ta bída, která tam vládla, atmosféra, pach těch temných pokojů s nakupenými postelemi, ten smutek pramenící z podmínek v jakých musely vězeňkyně žít, ale také ta téměř šílená radost francouzských vězeňkyň, které nás slyšely promlouvat rodným jazykem“*,⁷² vzpomínal na první okamžiky v Holýšově jeden z příslušníků praporu.

6. května, kolem šesté hodiny ranní, projela postavením 97. pěší divize v oblasti Boru u Tachova 16. obrněná divize, jenž měla za úkol osvobodit Plzeň. V Plzni byla situace velice napjatá, poněvadž zde v předešlých hodinách došlo k ozbrojeným potyčkám mezi okupanty a

⁶⁹ FOU, JÍŠA, ROLLINGER, s. 227.

⁷⁰ Jedna z jednotek polské podzemní organizace Národních ozbrojených sil. Brigáda vznikla v srpnu 1944 ve městě Kielce, metropoli Svatokřížských hor. Zúčastnila se Varšavského povstání a její příslušníci bojovali jak proti německé armádě, tak proti sovětské, jelikož odmítali nacisty i komunisty.

⁷¹ BALCAR, s. 34.

⁷² ČABONOVÁ, Denisa, *Vzpomínky belgických veteránů: účastníků osvobození Plzně v roce 1945*, Plzeň 2009, nestránkováno.

českými povstalci. 5. května, v den Národního povstání, začali lidé v Plzni, stejně jako v ostatních městech protektorátu, strhávat německé nápisy, odzbrojovat německé vojáky a napadat německé obchody, na věži kostela sv. Bartoloměje dokonce zavlály československé prapory. Situace se zdramatizovala, když několik lidí zapálilo transparent s nápisem „Führer befiehl, wir folgen!“⁷³, nacházející se na plzeňském náměstí. To vyprovokovalo některé německé vojáky ke střelbě, přičemž bylo několik lidí raněno. Skupina povstalců mezitím vnikla na radnici, kde fakticky přebrala moc od vrchního starosty SA Sturmführera dr. Waltera Sturma. Sturm poté doprovodil zástupce Národního výboru dr. Karla Křepinského na komandaturu, nacházející se na Klatovské třídě, aby zde situaci projednal s vojenským vedením města. V okolí komandatury mezitím umírali lidé, když se okolo místní stráže snažila projet revoluční hlídka na nákladním automobilu. Jeden z německých vojáků na nákladní vůz vystřelil z pancéřové pěsti a zabil při tom tři Čechy. První jednání s velitelem městské posádky generálem Georgem von Majewskim, trvající přibližně dvě hodiny, nikam nevedlo, a tak mělo dojít k další schůzce.⁷⁴ Krátce poté začala vysílat vysílačka, kterou čeští povstalci obsadili už v ranních hodinách: „*Hovoří Plzeň, svobodná Plzeň hovoří. Voláme vás, občané města Plzně a celých západních Čech. Oznamujeme vám, že jsme se zbavili nadvlády Němců a jsme svobodní!*“⁷⁵ Ve skutečnosti se však v Plzni stále nacházelo několik tisíc německých vojáků a hlášeny byly i celé divize blížící se k městu z východu. Také budova plzeňského Gestapa na nábřeží, byla stále v německých rukou. „*Ke gestapu se také nemohl nikdo přiblížit, poněvadž se z něj střílelo kulometem*“,⁷⁶ vzpomínal jeden z účastníků plzeňského povstání. Po šestnácté hodině následovalo další jednání mezi třemi zástupci Národního výboru a generálem Majewskim, který požadoval

---

⁷³ Vůdce rozkáže, my poslechneme!

⁷⁴ ROUČKA, nestránkováno.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Vzpomínky žáků obchodní akademie na 5. květen 1945, 16. 5. 1947, AmP, Protinacistický odboj v letech 1939–45, lit. pozúst. (273/56–66).

bezpečnost pro německé vojáky a vrácení všech zbraní, za což na oplátku nabídl předání správy města do rukou Národního výboru, v opačném případě hrozil nařízením hromadného útoku proti povstalcům. Tyto podmínky nemohli revolucionáři přijmout a snažili se získat čas, aby dohodnuté příměří vydrželo co nejdéle.⁷⁷ Současně byly vysílány spojky k americkým pozicím s prosbou o okamžitou pomoc, ale většina z nich byla zastřelena nebo zraněna. Úspěšný byl pouze Slavoj Pálík a Jaroslav Stoklasa. První jmenovaný dorazil do Klatov, kde mu americký velitel slíbil, že hned druhý den ráno zahájí americké jednotky postup na Plzeň. Jelikož se členové Národního výboru obávali, že Američané do Plzně vstoupí pozdě, vyslali další spojku, tentokrát Jaroslava Stoklasu, na Přimdu, kde se měly nacházet další americké pozice. Zde se Stoklasa setkal s plukovníkem Charlesem H. Noblem, velitelem předsunuté jednotky 16. obrněné divize, který poté, co s pomocí tlumočnicka vyslechl informace o situaci, a po poradě s vyšším velením, získal povolení k postupu na Plzeň v brzkých ranních hodinách.⁷⁸ Mezitím v ulicích města docházelo k menším přestřelkám a umírali další civilisté. Celou noc pak němečtí obránci posilovali své pozice a Plzeňané s napětím očekávali, zda ráno přijde německý útok.

Druhý den ráno, krátce před osmou hodinou, se však ve Skvrňanech namísto německých, objevili američtí vojáci, a kolem osmé hodiny už projížděly americké obrněnce Husovou ulicí k Velkému divadlu, kde se stočily směrem k Prešovské ulici (tehdy Říšské), po které příslušníci 16. obrněné divize, vedení plukovníkem Noblem, vjeli na plzeňské náměstí. Cestou do Plzně narazila „16. obrněná“ pouze na lehký odpor u Kozolup a Sulislavi, přičemž o život přišel jeden americký voják. Na náměstí byli Američané bouřlivě přivítáni plzeňskými občany, kteří je nadšeně obklopili, vítali a hostili vším možným, dokonce byl naražen i sud piva.⁷⁹ „Zaráželo

---

⁷⁷ ROUČKA, nestránkováno.

⁷⁸ ROUČKA, *Osvobození*, Plzeň 1990, s. 19.

⁷⁹ Tamtéž.

nás, že se nám dostalo tak nadšeného, rozjásaného a vzrušeného přijetí“,⁸⁰ vzpomínal později plukovník Noble na příjezd do Plzně. Američané zřídili velitelství v přízemí plzeňské radnice, kam se později dostavil i velitel celé divize brigádní generál John L. Pierce. Krátce po „16. obrněné“ dorazili od Klatov také první vojáci 2. pěší divize.

Zatímco Plzeňané slavili, někteří němečtí vojáci, kteří se ve městě stále nacházeli, se odhodlali k odporu. Na několika místech Plzně se tak rozhořely boje mezi okupanty a americkými vojáky. *„Je slyšet střelba od kostela, gestapa, pivovaru a od jinud“*,⁸¹ popsala situaci v Plzni očitá svědkyně Alena Šejnohová. Němečtí vojáci, spolu s příslušníky Volkssturmu, Hitlerjugend i Gestapa, útočili na Američany z oken budov i kostelních věží. Střílelo se i z věže kostela sv. Bartoloměje na náměstí, paní Mlíková vzpomínala: *„Američané s klidnou tváří soustřeďovali své kulometry k věži a zahajovali palbu. Nyní jsme se mohli obdivovat Američany, jak s klidnou tváří a „klidem Angličanů“ obsluhovali jednou rukou kulomet a přitom kouřili. Rozjeli se také na jiná místa, kde čistili.“*⁸² Bojovalo se téměř po celé délce Klatovské třídy, přičemž americkým vojákům v likvidaci odporu pomáhali také českoslovenští policisté a ozbrojení obyvatelé. U budovy Gestapa se po delší přestřelce nakonec Američanům vzdalo na 40 jeho příslušníků.⁸³ Mezitím, obsadili američtí vojáci borské letiště, kde zajali 600 německých vojáků a ukořistili 70 nepřátelských letadel, a také Škodovy závody, poničené předcházejícím bombardováním.⁸⁴ Během probíhajících bojů se na komandaturu dostavili zástupce plukovníka Nobela podplukovník Percy Parkins a seržant Carlie Peet, aby vyjednali s generálem von Majewskim kapitulaci německé posádky. Přestože se generál Majewski nejprve zdráhal, nakonec ve 14:15 podepsal kapitulační listinu, která byla

⁸⁰ FOUĐ, JÍŠA, ROLLINGER, s. 191.

⁸¹ Vzpomínky žáků obchodní akademie na 5. květen 1945, 16. 5. 1947, AmP, Protinacistický odboj v letech 1939–45, lit. pozůst. (273/56–66).

⁸² Vzpomínky žáků obchodní akademie na 5. květen 1945, 16. 5. 1947, AmP, Protinacistický odboj v letech 1939–45, lit. pozůst. (273/56–66).

⁸³ ROUČKA, nestránkováno.

⁸⁴ FOUĐ, JÍŠA, ROLLINGER, s. 202.

v rychlosti sepsána na malý kus papíru, a poté se před očima amerických důstojníků zastřelil. Boje v ulicích města však pokračovaly ještě další dvě hodiny, po kterých konečně nastal klid. V Plzni bylo nakonec zajištěno přes 3000 obránců, kteří byli shromážděni na plzeňském náměstí. 16. obrněná divize během cesty do Plzně a bojů v ní, zaznamenala jednoho padlého a dalších 17 zraněných.⁸⁵

Zatímco 16. obrněná divize zamířila na Plzeň, vyrazila ve stejnou dobu do útoku, směr Protektorát Čechy a Morava, také 4. obrněná divize, jejíž cílem měla být Praha. „4. obrněná“ projela postavením 5. a 90. pěší divize, které operovaly v pohraničí Šumavy, a rychle postupovala téměř bez odporu do nitra Čech. Bojové uskupení „A“ útočilo ve směru Vimperk, Volyně a Strakonice, a bojové uskupení „B“ směřovalo na Sušici, Horažďovice a Velký Bor.⁸⁶

Kolem třinácté hodiny už obyvatelé Sušice vítali první americké vojáky, kteří vstoupili do města bez odporu. Situace ve městě byla přitom ještě několik hodin před příchodem Američanů velice dramatická. Místní vojenská posádka se sice bez odporu vzdala českým povstalcům, ale ráno 6. května sem dorazil vojenský transport SS o síle asi 500 mužů, jehož velitel požadoval propuštění německých vojáků a vyhrožoval útokem. Nakonec však zástupci Národního výboru přesvědčili příslušníky SS, aby se ze Sušice stáhli, k čemuž jim pomohlo tvrzení, že Američané už jsou ve městě. Ti však dorazili až o necelé tři hodiny později a po radostném uvítání pokračovali dále na Horažďovice a Velký Bor, přičemž před druhou hodinou odpolední už dorazily první vozy „4. obrněné“ do Horažďovic, kde je již očekávali místní občané. Z Horažďovic se jednotky Wehrmachtu stáhly, nacházeli se tu pouze němečtí policisté, kteří se bez odporu vzdali. Američané zde zanechali menší skupinu vojáků k zajištění bezpečnosti a pokračovali dále na Velký Bor, kam jejich obrněnce dorazily ve tři hodiny

---

⁸⁵ ROUČKA, nestránkováno.

⁸⁶ PECKA, s. 44–45.

odpoledne.⁸⁷ Zde příslušníky 4. obrněné divize zastihl rozkaz generála Eisenhowera, že americké jednotky nesmí postoupit dál, než 8 kilometrů za dohodnutou linii dotyku vojsk na ose Karlovy Vary-Plzeň-České Budějovice.⁸⁸

Druhý bojový útvar „4. obrněné“ obdržel rozkaz o zastavení postupu ve Strakonících, kam jeho tanky dorazily kolem čtrnácté hodiny, a zabránily tak dalším střetům mezi německými vojáky a českými povstalci, při nichž předešlý den padlo 11 Čechů.⁸⁹ Američany zde zastihli také zástupci Národního výboru z Písku, kteří se do Strakonice vydali s prosbou o pomoc. V Písku se totiž nalézala zhruba tisícová německá posádka, která mohla českým povstalcům způsobit nemalé potíže. Přestože Písek už měla podle dohody mezi velitelstvími osvobodit Rudá armáda, vyhovělo velení 4. obrněné divize žádosti píseckých, a vyslalo k Písku dvě bojové formace, které německé vojáky odzbrojily a zajaly. 7. května se pak do Písku přesunula velká část celé divize.⁹⁰

Za rychlý a bezpečný průjezd přes hranice protektorátu vděčila 4. obrněná divize 5. a 90. pěší divizi, které na Šumavě sváděly tvrdé boje s posledními fanatickými obránci. Že stále zbývá mnoho nepřátel, kteří se odmítají vzdát, se například přesvědčila průzkumná hlídka z řad 90. pěší divize, jenž padla do léčky v šumavské vesnici Zhůří. Němci na návsi zaparkovali šest ukořistěných amerických automobilů, a tak Američané předpokládali, že obec je již obsazena Spojenci. Když však vojáci „90. pěší“ vstoupili do Zhůří, zahájili na ně němečtí vojáci palbu. Překvapení Američané utrpěli velké ztráty, deset vojáků bylo zabito a několik dalších

---

⁸⁷ FOU, JÍŠA, ROLLINGER, s. 255.

⁸⁸ LINDA, Petr, *Patton byl váš nejlepší*, Praha 1991, s. 133.

⁸⁹ KOS, Vladimír, *Květen 1945 v jižních Čechách*, Praha 2012, s. 31.

⁹⁰ Tamtéž, s. 77.

raněno. Po překonání úvodního šoku zaútočili Američané na Zhůří plnou silou. Výsledkem bylo 20 mrtvých a 80 zajatých německých vojáků.⁹¹

4. obrněnou divizi v útoku podpořila také 26. pěší divize, která spolu s 11. obrněnou divizí zamířila z Rakouska přes Vyšší Brod na území Českokrumlovská, a jejíž průzkumná jednotka dorazila 6. května v odpoledních hodinách do Českého Krumlova. Místní německá posádka bez boje kapitulovala s tím, že Český Krumlov bylo především lazaretní město. Američtí průzkumníci poté z města odjeli, přičemž 7. května do Českého Krumlova dorazily početné americké jednotky.⁹² Průzkumný oddíl „26. pěší“ pak 8. května dorazil také do Českých Budějovic, kde však pobyl jen několik málo minut, s cílem zjistit zda se ve městě ještě pohybují Němci, což se potvrdilo a Američané poté opět odjeli.⁹³

Ve stejný den, tedy 7. května, uvítali americké vojáky také obyvatelé Rokycan, když sem po čtvrté hodině ranní dorazila jednotka 23. průzkumné skupiny, jenž prováděla průzkum směrem na Prahu. *„Po celou sobotu a neděli 5. a 6. května za vytrvalého deště očekávaly davy občanstva v ulicích a na náměstí příjezd Američanů, kteří jako by se chtěli vyhnout okázalému uvítání, vjeli se 3 tanky do města v pondělí 7. května po 4. hodině ranní. Přes časnou hodinu, shromáždilo se v Sedláčkově ulici, kde tanky parkovaly, velké shromáždění, které jásavě zdravilo čacké americké vojáky“*,⁹⁴ uvádí o příjezdu prvních Američanů do Rokycan městská kronika. V průběhu dne pak do Rokycan dorazili příslušníci 9. pěšího pluku 2. pěší divize. Město v tu dobu už bylo pod kontrolou místního Národního výboru, jenž 5. května převzal správu města a na náměstí uspořádal manifestaci českého lidu, které se účastnilo na 12 000 lidí z Rokycan i okolí. Městské

---

⁹¹ FOUČEK, JÍŠA, ROLLINGER, s. 152.

⁹² PEČKA, s. 103–104.

⁹³ PEČKA, Miloslav, VONDRA, Václav, *Českobudějovicko v době nacistické okupace a osvobození 1939–1945*, České Budějovice 2006, s. 225.

⁹⁴ Kronika města Rokycany V., 1938–1947, SOkA Rokycany, MěRV Rokycany, K 376, inv. č. 376, s. 137.

revoluční jednotky přitom obsadily do 6. května všechny důležité objekty, včetně místních kasáren, přičemž se zde stále nacházela německá posádka, která se však již neodhodlala k nějakému většímu odporu, k čemuž přispělo i vědomí, že Američané byli již v Plzni.⁹⁵ 9. pěší pluk zatavil v Rokycanech svůj postup a zůstal zde posádkou. Přestože Američané v Rokycanech bojovat nemuseli, nečekala je zde jednoduchá situace. Rokycany totiž ležely na trase mezi Prahou a Plzní, a tak tudy proudily obrovské zástupy německých uprchlíků, ale i všech možných příslušníků Wehrmachtu, včetně jednotek SS, ve snaze dostat se do amerického zajetí, jejichž počet se ještě mnohonásobně zvýšil po podepsání německé kapitulace.

7. května bylo rušno také v Lokti u Karlových Varů, kam se dostavil generál Fritz Bennicke, aby před veliteli americké 1. pěší divize podepsal kapitulaci svých vojsk, a jehož následující den napodobil generál Herbert Oesterkempf, který do kapitulační listiny jako místo kapitulace uvedl Elbogen, jak se tehdy Loket jmenoval a za to do závorky napsal „Sudetenland“, což americký generál George Taylor ihned škrtl a přepsal na „Czechoslovakia“.⁹⁶ 1. pěší divize zakončila svůj postup na předměstí Karlových Varů, kam dorazily 7. května její předsunuté jednotky, a kde svojí přítomností napomohly bezproblémovému převzetí správy města karlovarskému Národnímu výboru.⁹⁷ Přímo do města však měly v následujících dnech vstoupit až jednotky Rudé armády, postup amerických jednotek byl 7. května po celé frontě zastaven, jelikož Německo kapitulovalo.

---

⁹⁵ CIRONIS, Petros, *Na demarkační čáře: Setkání spojeneckých vojsk v květnu 1945 na Rokycansku*, Praha 2005, s. 93–94.

⁹⁶ LINDA, s. 121.

⁹⁷ AUGUSTIN, Milan, *Konec 2. světové války v Karlových Varech: Pokus o rekonstrukci*, Karlovy Vary 1995, s. 21–22.

4. Konec války v západních Čechách

4.1 Německo kapituluje

7. května se do školní budovy v Remeši dostavil generál Alfred Jodl, kterého velkoadmirál Karl Dönitz zplnomocnil k podepsání bezpodmínečné kapitulace Německa, k čemuž došlo 7. května 1945, ve 2:41 ráno, za přítomnosti amerického generála Waltra Bedella Smithe, sovětského generála Ivana Susloparova a francouzského generála François Seveze. Po té co tak učinil, pronesl: *„Tímto podpisem, se německý lid i německá vojska, ať už bohužel či bohudík, dostávají do rukou vítězů. V této válce, která trvala víc než pět let, získaly a vytrpěly oba více, než pravděpodobně kdokoliv jiný na světě. V tuto chvíli nemohu než vyjádřit naději, že s nimi budou vítězové jednat velkoryse.“*⁹⁸ Kapitulační listina byla poté krátce před půlnocí 8. května potvrzena dalšími podpisy v Berlíně, kde ji za Německo podepsali velkoadmirál Hans-Georg von Friedeburg, generál letectva Hans-Jürgen Stümpf a především polní maršál Wilhelm Keitel. Za Spojence připojili svůj podpis maršál britského letectva sir Arthur Tedder, francouzský generál Jean M. G. de Lattre de Tassigny, generál amerického letectva Carl Spaatz a za Rudou armádu maršál Georgij K. Žukov.⁹⁹

Kapitulace měla vejít v platnost jednu minutu po půlnoci 9. května. V Praze a na dalších místech protektorátu se tak 7. května stále bojovalo. Obyvatelé západních Čech, kteří slyšeli zoufalé vysílání pražského rozhlasu, prosili Američany, aby se vydali českému hlavnímu městu na pomoc. Americká armáda však, podle dohody se Sověty, do Prahy nesměla, a generál Eisenhower v souvislosti s podepsáním kapitulace v Remeši nařídil zastavit postup všech amerických ozbrojených sil. Americké jednotky měly pouze povoleno provádět průzkumy za demarkační linii, jelikož se v její blízkosti pohybovaly tisíce německých vojáků, kteří povětšinou směřovali do amerického zajetí. Dalším úkolem průzkumných

⁹⁸ GILBERT, Martin, *Den kdy ...*, s. 99.

⁹⁹ GILBERT, *Druhá světová válka...*, s. 777.

jednotek bylo navázání kontaktu s Rudou armádou. Z tohoto důvodu nakonec Američané přislíbili, že do Prahy vyšlou průzkumný oddíl, který nabídne hlavnímu městu pomoc s tím, že pokud zástupci pražského Národního výboru oficiálně požádají o americkou podporu, dají se americké jednotky na postup směrem ku Praze. Komunističtí členové Národního výboru se však obávali, že příjezd Američanů do Prahy by znamenal: „*politický přesun ve prospěch buržoasie*“,¹⁰⁰ a Pattonovi muži tak zůstali na svých pozicích.

Dalším pokusem americké armády jak alespoň ulehčit situaci bojující Praze, byla snaha spravit co nejrychleji maršála Schörnera, který se svým štábem sídlil v lázních Velichovky nedaleko Hradce Králové, o kapitulaci v Remeši. Německá skupina armád „Střed“ byla totiž největší hrozbou pro bojující Prahu, a Američané doufali, že zpráva o podepsané kapitulaci a nabídka odchodu do amerického zajetí přesvědčí Schörnera nezasahovat do dění v Praze. Ještě večer 7. května se tak vydala 40 členná skupina příslušníků 23. průzkumné skupiny na cestu do Velichovek. Američané v noci projeli bojující Prahou, kde se setkali s německým generálem Rudolfem von Taussaintem, kterého neúspěšně žádali o zastavení bojů, a poté pokračovali do Hradce Králové. Zde byli američtí vojáci vítáni jako osvoboditelé, avšak zanedlouho pokračovali do Velichovek, kam dorazili ve stejný den, tedy 8. května. Maršála Schörnera však Američané ve Velichovkách nezastihli, neboť několik hodin předtím odjel směrem na Žatec a poté prchl letadlem do Tyrol. Místo něj sdělil zprávu o kapitulaci všem zástupcům armád, spadajících pod skupinu armád „Střed“, jeho náčelník štábu generálporučík Oldwig von Natzmer, který ji tak zároveň rozpustil. Američané se pak opět vrátili do Plzně, kam dorazili večer 8. května.¹⁰¹

Po 7. květnu se ale nebojovalo pouze v Praze, také američtí vojáci ještě naráželi na občasný odpor především podél demarkační linie.

---

¹⁰⁰ PECKA, s. 40.

¹⁰¹ ROUČKA, ...*A přinesli...*, nestránkováno.

Například 8. května se u Volar vydala na hlídku průzkumná skupina 5. pěší divize, přičemž se dostala pod palbu německých vojáků, kteří několik amerických vojáků zranili a jednoho zabili. K dalším přestřelkám s Němci pak došlo například 9. května u Mirotic, nebo 10. května u Lnářů, kde byl zabit další americký voják, a ještě 12. května se bojovalo u jihočeské obce Dobeš.¹⁰²

Mezitím do amerického zajetí proudily tisíce německých vojáků. Američané proto v západních Čechách vybudovali několik zajateckých táborů, kde byli zajatci internováni i několik měsíců, než byli převezeni do Německa. Jeden takový tábor vznikl například na chebském letišti, a podle odhadů jím prošlo na 50 000 lidí, kteří museli vyplnit dotazník o svém postavení za války. V Chebu američtí důstojníci vyslechli také Konrada Henleina, který, aby unikl sovětskému zajetí, se 8. května přesunul z Liberce do Lokte, odkud ho Američané převezli do Chebu. Druhý den pak byl Henlein eskortován do zajateckého tábora v Plzni, kde v noci z 9. na 10. května spáchal sebevraždu pomocí střepů z brýlí.¹⁰³

Dalším nacistickým pohlavárem, kterého Američané v západních Čechách dopadli, byl říšský ministr pro Čechy a Moravu Karl Hermann Frank, který se snažil ukrýt mezi uprchlíky z Prahy a dostat se tak do amerického zajetí. K Frankově zadržení přispěli českoslovenští občané, kteří jej 9. května poznali v Rokycanech a upozornili na něj americké vojáky, kteří Franka poté eskortovali do nedalekého zajateckého tábora v Ejpovicích k výslechu. Poté co Frank ukončil svou výpověď, ve které vyjádřil starost o svoji rodinu, převezli ho američtí vojáci do Plzně, a poté do Prahy, kde byl souzen, a nakonec 22. května 1946 popraven.¹⁰⁴

---

¹⁰² FOUČEK, JÍŠA, ROLLINGER, s. 265.

¹⁰³ CHMELÍKOVÁ, s. 57–59.

¹⁰⁴ CIRONIS, s. 107–112.

4.2 Setkání s Rudou armádou

Mezi 9. a 11. květnem obsadila demarkační linii také Rudá armáda, došlo tak k jejímu konečnému dotvoření. V několika obcích tak nastala situace, kdy se část obce nacházela v americké zóně a část v sovětské, přičemž ke vstupu do každé z nich bylo zapotřebí projít za pomoci propustky kontrolním stanovištěm se závorami, které měly obě armády postavené na silnicích a cestách.

Poté co sovětská armáda dorazila k americkým pozicím, následovalo uspořádání několika oficiálních setkání zástupců obou armád, jako například 10. května v Českých Budějovicích, kde se konalo slavnostní uvítání osvoboditelů,¹⁰⁵ nebo v Plzni, kam 11. května dorazila sovětská delegace.¹⁰⁶ Z těchto slavnostních událostí, které probíhaly po celé délce demarkační linie, poněkud vybočovalo takzvané „Setkání na Úslavě“, k němuž došlo 13. května ve Dvorci u Nepomuka. Po vzájemném dekorování a slavnostní salvě ze sovětských děl, přivezl americký „jeep“ do Dvorce generála Vlasova, jehož Američané odmítli vzít do zajetí, aby zde před zástupci Sovětského Svazu podepsal kapitulaci Ruské osvobozené armády, což učinil a poté ho Sověti odvezli do Moskvy, kde byl nakonec popraven.¹⁰⁷

Velkým okamžikem pro obyvatele západních Čech pak byl příjezd Československé samostatné obrněné brigády, která se 12. května vydala od francouzského přístavu Dunkerque na dlouhou cestu do Plzně, kam dorazila 19. května. V Československu se tou dobou nacházel kombinovaný oddíl této jednotky, který do Plzně dorazil 7. května, a jehož příslušníci 1. května vztyčili v Pomezí u Chebu československou státní vlajku.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ PECHA, VONDRA, s. 228–229.

¹⁰⁶ JANDOVÁ, Lenka, *Pobyt americké armády v Plzni v roce 1945*, Plzeň 1995, s. 21.

¹⁰⁷ SÝKORA, Bohumil, *Osvobození Nepomucka*, Nepomuk 1990, s. 16–17.

¹⁰⁸ FOUĐ, Karel, SYROVÝ, Josef, *Muži pplk. Sýtky*, Kyšice 2008, s. 10–16.

Také v dalších dnech a měsících se konaly slavnostní schůzky a přehlídky obou armád, z nichž k nejvýznamnějším patří ta z 15. června, kdy do Plzně zavítal československý prezident Edvard Beneš, doprovázený sovětským podplukovníkem Čerapanovovem a majorem Zinověvem. U této příležitosti uspořádala americká armáda přehlídku na plzeňském náměstí, a prezident Beneš poté vyznamenal řádem Bílého lva I. třídy náčelníka štábu 3. americké armády generálmajora Gaye, dalších 11 amerických důstojníků řádem Bílého lva III. třídy, a 15 důstojníků poté převzalo od prezidenta Beneše československý válečný kříž z roku 1938.¹⁰⁹

Nejvýznamnějším dnem se pak pro celý svět stal 15. srpen, kdy Japonsko podepsalo bezpodmínečnou kapitulaci.¹¹⁰ 18. srpna tak americká armáda uspořádala v Plzni oslavu konce 2. světové války, při které defilovaly na plzeňském náměstí jak americké, tak sovětské jednotky a nechyběli ani příslušníci československé brigády. Této přehlídce se kromě amerických, sovětských a československých důstojníků účastnil také americký velvyslanec Lawrence Stainhardt.¹¹¹

4.3 Činnost Američanů v západních Čechách

Američtí vojáci během svého pobytu v západních Čechách pomáhali Čechům s nápravami válečných škod, vyhledáváním a vykopáváním masových hrobů, a také se zásobováním potravinami. Velení americké armády navíc poskytlo Československu velké množství techniky, včetně nákladních automobilů, což zemi výrazně pomohlo při poválečné obnově. *„Američané byli milí hoši. Jejich temperament, veselost a upřímná povaha přitahovala zejména česká děvčata. Avšak nejen děvčata, ale i hochy, které zajímalo americké náradí i zařízení. Američané jim vše ochotně vysvětlovali*

¹⁰⁹ WASKA, Karel, BYSTRICKÝ, Vladimír, *Americká armáda 1945: Osvobození západních Čech ve fotografiích a dokumentech*, Plzeň 1990, s. 44.

¹¹⁰ GILBERT, *Den kdy...*, s. 371.

¹¹¹ WASKA, BYSTRICKÝ, s. 63.

a byli s našimi hochy kamarádi“,¹¹² vylíčila vztah českého obyvatelstva a amerických vojáků jedna z pamětnic osvobození. Díky příchodu americké armády do Čech, došlo také k prvnímu užití penicilinu v Československu, když byla, za pomoci tohoto v Evropě doposud nedostupného léku, vyléčena holčička v plzeňské nemocnici, která trpěla bronchitidou.¹¹³ Na druhou stranu je nutné také zmínit, že američtí vojáci měli rozkaz ničit všechn vojenský materiál, jenž v Čechách zůstal po německé armádě.

Svůj volný čas Američané netrávili pouze na zábavách s českými děvčaty, nýbrž se účastnili také sportovních klání. Příslušníci 2. pěší divize například sehráli přátelské utkání v kopané proti Viktorii Plzeň, ve kterém domácí mužstvo jednoznačně zvítězilo. V Přešticích se zase mezi americkými vojáky a mužstvem ZSS Škoda Plzeň uskutečnil zápas v košíkové, v němž zvítězili naopak Američané.¹¹⁴ Američtí vojáci měli postaráno také o četbu, jelikož některé divize umístěné v Čechách vydávaly pro své vojáky noviny, jako byl například týdeník Buffalo Chips.¹¹⁵ Za vojáky do Čech navíc cestovaly známé americké osobnosti, jako byli členové Metropolitní Opery v New Yorku, Grace Moore a Nino Martini.¹¹⁶

16. a 17. května opustily Československo jednotky XII. sboru americké armády, a V. sbor byl v červnu nahrazen XXII. sborem, kterému velel generálmajor Ernest N. Harmon.¹¹⁷ Do Čech tak přišli noví američtí vojáci, kteří se nevyhnuli občasným excesům, jako bylo například odstřelování telefonního vedení, nebo házení granátů do jam podél železniční trati, či občasné spory s českými muži kvůli děvčatům. Nicméně žádný z těchto výstřelků Američanů nepřerostl do nějakých vážnějších situací. Samotný generálmajor Harmon si získal u Čechů velkou oblibu díky

¹¹² Vzpomínky žáků obchodní akademie na 5. květen 1945, 16. 5. 1947, AmP, Protinacistický odboj v letech 1939–45, lit. pozůst. (273/56–66).

¹¹³ BĚL, Jiří, *50. výročí osvobození Přeštic americkou armádou v roce 1945*, Přeštice 1995, s. 3.

¹¹⁴ WASKA, BYSTRICKÝ, s. 37.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 48.

¹¹⁶ JANDOVÁ, s. 101.

¹¹⁷ PECKA, s. 65.

svému vstřícnému jednání a okázalým darům, když například předal lékařské fakultě v Plzni zařízení německé nemocnice jako válečnou kořist.¹¹⁸

Poněvadž však demarkační linie a přítomnost dvou osvobozeneckých armád ztěžovala správu Československa, začala československá vláda koncem června jednat se zástupci USA a Sovětského svazu o odchodu jejich vojsk ze země. Nakonec se po delších jednáních všechny tři strany dohodly a obě armády opustily československé území do konce roku 1945. 20. listopadu se tak na plzeňském náměstí konalo oficiální rozloučení s americkou armádou, kterého se účastnili mimo jiné i ministr národní obrany Ludvík Svoboda a ministr zahraničí Jan Masaryk. Většina amerických vojáků pak odešla z Čech do konce listopadu 1945, přičemž do roku 1947 zde zůstala ještě nepočtená likvidační komise.¹¹⁹

---

¹¹⁸ ROUČKA, *Osvobození*, s. 23.

¹¹⁹ WASKA, nestránkováno.

5. Osvobození západních Čech v historické paměti

Lidé žijící v západních Čechách chtěli nějak projeviti svoji vděčnost americké armádě, a tak zde začaly vznikat menší či větší pomníky, a na radnicích měst byly vyvěšovány pamětní desky obsahující informace o osvobození Američany. K největším pomníkům měl patřit ten v Plzni na křižovatce U Práce, jehož základní kámen byl položen 4. května 1947 za účasti zástupců měst osvobozených americkými vojáky. Na tento památník byla uskutečněna celorepubliková sbírka, při níž českoslovenští občané vybrali 5 741 920 Kčs, které však na tento účel neměly být už nikdy použity.¹²⁰

Po „vítězném únoru“ 1948, a nástupu komunistů k moci, se nový režim začal zasazovat za odstranění všech těchto památek. Během 50. let tak byla většina pamětních desek stržena a roztavena, a většina pomníků odstraněna. Jedním z mála památníků, který přečkal komunistickou vládu, byl pomník nacházející se na křižovatce „Ypsilonka“ u Chebu. Tento přibližně 10 metrů vysoký šestiboký jehlan postavili samotní američtí vojáci v srpnu 1946, jako památku na 1. pěší divizi, která pomáhala osvobozovat okolí Chebu. Jedním z hlavních důvodů proč se pomník nepodařilo komunistickému režimu odstranit, byla skutečnost, že jej i s pozemkem na kterém stál, darovala chebská Okresní správní komise v roce 1945 Spojeným státům Americkým.¹²¹ Když se vládní představitelé nemohli pomníku zbavit, nařídili alespoň jeho sledování, aby mohli stíhat občany, kteří sem přijdou uctít památku amerických vojáků. Jedním z takto perzekuovaných byl pan Kučera, který později vzpomínal, jak byl kontaktován Státní bezpečností: *„Ukázali mi 10,15 let staré fotky, když jsem u toho pomníku...Měli vyfocenou i motorku, na které jsem tam jezdil...Protože jsem samozřejmě nepřestal, tak těch návštěv bylo víc...Pak mi to teda osolili...mohli mě za to těžko zavřít, ale psychicky jsem přesto*

---

¹²⁰ ROUČKA, *Osvobození*, s. 25.

¹²¹ CHMELÍKOVÁ, s. 106–107.

nebyl fit...V zaměstnání jsem najednou byl „špatný“...Byl jsem přeřazovaný na stále nižší a nižší práce až jsem nakonec míchal krmení pro krávy na jednom dvoře.“¹²²

Komunistický režim navíc začal pronásledovat pro něj „nepohodlné osoby“, což se týkalo také příslušníků československé armády. Z mužů bojujících na západní frontě odsoudil Státní soud 66 generálů, důstojníků a rotmistrů, přičemž 11 z nich bylo popraveno a osm dostalo doživotí. Řada vojáků tak raději odešla opět do zahraničí, což byl případ i bývalého velitele kombinovaného oddílu československé obrněné brigády podplukovníka Sítka, který uprchl do Velké Británie a do Československa se už nikdy nevrátil.¹²³ Stranickým představitelům naopak neunikl podplukovník Herget, který na sklonku války podnikl nebezpečnou cestu na hranice protektorátu, a poté absolvoval s 2. pěší divizí cestu až do Plzně, aby byl v roce 1949 ještě s dalšími důstojníky obviněn z přípravy protikomunistického puče a uvězněn.¹²⁴

Přestože se režimu podařilo odstranit téměř všechna památná místa na americkou armádu, vzpomínky lidí, kteří příchod Američanů prožili, vymazat nemohl. V Československu tak vznikla řada historických publikací, jež se alespoň snažily zlehčovat úlohu americké armády při osvobození západních Čech, a její pobyt na českém území vylíčit v tom nejhorším světle. Často zpracovávanými tématy v těchto pracích, pak bylo především bombardování Škodovky, skutečnost, že Američané nepřišli na pomoc bojující Praze, a také tvrzení o záchraně nacistů. Už v roce 1951 vyšla kniha Karla Bartoška a Karla Pichlíka s názvem „Hanebná role amerických okupantů v západních Čechách v roce 1945“, která ukázkově vystihuje dobový postoj k americkým vojákům. K vystižení obsahu této práce, stačí odcitovat část textu, jenž se zabývá motivy amerického velení: „...americká

---

¹²² Tamtéž, s. 109.

¹²³ FOUČEK, SYROVÝ, s. 19.

¹²⁴ ROUČKA, *Osvobození*, s. 25.

armáda přišla za jinými cíli, než bylo osvobození ČSR. Nebyl to příchod bojovníků proti nacismu, ale příchod sanitních jednotek pro fašisty, prchající nebo ještě bojující proti Sovětské armádě. Byl to příchod imperialistické armády, která pomáhala nepřátelům českého lidu, která nejen sama nespěchala osvobozeneckému boji na pomoc, ale brzdila jej a bránila lidu v něm pokračovat. Byl to příchod okupační armády, která využila „nepředvídaných okolností“ k obsazení území, kterých bojem nedobyla a v nichž lid, povzbuzen sovětským vítězstvím, se sám chopil moci. To vše proto, aby na těchto územích zachránila zbytky nacistů pro své válečné plány a aby se pokusila nastolit v nich reakční teroristický režim.“¹²⁵ Po dvou letech vydali stejní autoři ještě obsáhlejší knihu: „Američané v západních Čechách v roce 1945“, kde své „poznatky“ rozšířili o další materiál.

V souvislosti s uvolňováním režimu, začali v 60. letech lidé na západě Čech oslavovat Americké vojáky opět jako osvoboditele a nikoli okupanty, avšak tomu učinil přítrž srpen roku 1968. V roce 1970 vyšla práce Vladimíra Šůmy nazvaná „Komu patří Plzeň“, ve které se autor zabýval motivy příchodu americké armády do Čech. Například v souvislosti s rozkazem generála Eisenhowera o zastavení postupu na linii Karlovy Vary-Plzeň-České Budějovice, došel Šůma k tomuto názoru: „*Tím jen potvrdil, že další postup nebyl v zájmu osvobození československého lidu, ale v zájmu politických plánů západních spojeneckých vlád a jejich jednání s představiteli Dönitze.*“¹²⁶ Obsah a účel této publikace pak zcela vystihuje doslov napsaný ideologickým oddělením ZKV KSČ: „*To, že Plzeň patří pracujícím a je integrální součástí ČSSR, je zásluhou především Sovětské armády.*“¹²⁷

¹²⁵ BARTOŠEK, Karel, PICHLÍK, Karel, *Hanebná role amerických okupantů v západních Čechách v roce 1945*, Praha 1951, s. 3.

¹²⁶ ŠŮMA, Vladimír, *Komu patří Plzeň: populární vojenskohistorický přehled událostí spojených s příchodem armády USA do Plzně na jaře roku 1945*, Plzeň 1970, s. 93.

¹²⁷ Tamtéž, s. 108.

Negativní postoj vůči Američanům pokračoval také v 80. letech, čehož je vzorovým příkladem článek Karla Vendlera publikovaný v roce 1985 v Informátoru ObvNV Plzeň 3, kde Vendler prezentuje svůj názor na bombardování Škodových závodů spojeneckým letectvem: „*Chtěli se přičinit rozbitou Škodovkou o rozvrácení našeho hospodářství. Mysleli si, že nová mírová vláda by si nevěděla rady a musela se spolehnout na americkou pomoc – Marschallův plán...Za 10 dní byl v Plzni konec války a spontánní povstání lidu 5. května v čele s revolučním Národním výborem provedli očistu od nacistů a převzali vládu nad městem. Druhého dne přišla Americká armáda do svobodné Plzně nikoliv jako osvoboditel, ale jako okupant...“.¹²⁸ Změnu ve vnímání přítomnosti amerických vojáků přinesla až Sametová revoluce, po které začala zastupitelstva západočeských měst slavnostně obnovovat všechny zničené památky na americké vojáky, kteří opět začali být oslavováni jako osvoboditelé.*

---

¹²⁸ ROUČKA, s. 26–27.

Závěr

Pokud analyzujeme postup americké armády do nitra Čech, je zřejmé, že přestřelky v západních Čechách se co do svého rozsahu jistě nedají srovnat s boji ve zbytku Československa. Většina německých vojáků se již nestavěla na odpor, a proto Američané na českém území nepodstoupili tak tvrdé boje jako Rudá armáda. To ovšem neznamena, že by američtí vojáci zavítali do protektorátu jen „na projížďku“, jak s oblibou tvrdili historici minulého režimu. K nejtěžším střetům mezi Americkou armádou a německými ozbrojenými silami došlo samozřejmě v oblasti tehdejších Sudet, především na Chebsku, a také na Šumavě. Sudetské území tehdy sice náleželo ke Třetí říši, a v době příchodu americké armády zde žilo převážně německé obyvatelstvo, ale před rokem 1938 byly, a především jsou i dnes, tyto oblasti, kde němečtí vojáci kladli místy až houževnatý odpor, součástí českého státu, a proto musí být do procesu osvobození západních Čech také započítány. Na území samotného protektorátu se už žádná velká bitva, jakou byla například ta o Cheb, nekonala, nicméně úlohu amerických jednotek nelze ani zde podceňovat. Příjezd americké armády především zabránil plánovaným represáliím vůči českým povstalcům ze strany německých jednotek. Největší hrozbou pro české obyvatelstvo, byly jednotky SS, které se nebránily provádění krvavých odvet za strhávání německých nápisů nebo jiných provokací z české strany, a docházelo i k situacím, kdy se dostaly do konfliktu dokonce i s řadovými příslušníky Wehrmachtu, kteří proti Čechům už nechtěli zasahovat.

Přímo vzorovým příkladem, co se týče důležitosti příchodu americké armády do Čech, byla situace v Plzni, kde sice čeští povstalci převzali správu města, ale němečtí vojáci plánovali jeho opětovné dobytí. Za této situace měl klíčový význam příjezd mužů od 16. obrněné divize, kteří do Plzně dorazili jen několik málo hodin před chystaným německým útokem, a zabránili tak tomu, že Plzeň nepotkal stejný osud jako Prahu, to jest velký

počet obětí civilního obyvatelstva. V Rokycanech zase němečtí vojáci pouze přihlíželi manifestaci českého lidu, konající se na náměstí, poněvadž věděli, že Američané jsou již v Plzni, těžko říci jak by se zachovali, kdyby na blízku nebyl nepřítel. Obyvatelé Sušice by pravděpodobně nepřesvědčili jednotku SS, která se odmítala nechat odzbrojit a naopak vyhrožovala vojenským zásahem proti českému obyvatelstvu, k odchodu z města bez tvrzení, že Američané jsou již ve městě. Ti tak sehráli důležitou roli ve vyjednání bezkonfliktní situace, přestože dorazili o několik okamžiků později a osvobodili Sušici bez jediného výstřelu.

Nemůžeme proto hodnotit úlohu amerických vojsk v západních Čechách pouze podle počtu a rozměru bitev, které zde američtí vojáci podstoupili, ale důležité je také přihlídnout ke skutečnosti, že už jen jejich přítomnost zabránila pravděpodobně dalším krvavým střetům mezi českými povstalci a německou ozbrojenou mocí. Z tohoto pohledu měla skutečnost, že americké vojsko postoupilo až na linii Karlovy Vary-Plzeň-České Budějovice, pro české povstalce v Plzni a dalších západočeských městech, zásadní význam, který vedl k úspěchu povstání za cenu nízkých ztrát na životech mezi civilním obyvatelstvem. Jen pro úplnost nutno dodat, že Rudá armáda se v době Národního povstání teprve připravovala na zahájení Pražské operace a na demarkační linii její první jednotky dorazily až 9. května, tedy několik dní po vypuknutí povstání. Mezitím se Plzeň mohla proměnit na město barikád, kde by našlo smrt tisíce Čechů.

Bibliografie

Prameny

Městský archiv Plzeň, Plzeň

Protinacistický odboj v letech 1939–45, lit. pozůst. (273/56–66), inv. č. 9.

Státní okresní archiv Rokycany

Městský regionální výbor Rokycany, inv. č. 376, 68.

Literatura

AUGUSTIN, Milan, *Konec 2. světové války v Karlových Varech: Pokus o rekonstrukci*, Karlovy Vary 1995.

BARTOŠEK, Karel, PICHLÍK, Karel, *Hanebná role amerických okupantů v západních Čechách v roce 1945*, Praha 1951.

BALCAR, Bohuslav, *Hvězdy a pruhy nad Chodskem*, Kdyně 2010.

BELLAMY, Chris, *Absolutní válka: Sovětský svaz za druhé světové války*, Praha 2011.

BĚL, Jiří, *50. výročí osvobození Přeštic americkou armádou v roce 1945*, Přeštice 1995.

CIRONIS, Petros, *Na demarkační čáře: Setkání spojeneckých vojsk v květnu 1945 na Rokycansku*, Praha 2005.

ČABONOVÁ, Denisa, *Vzpomínky belgických veteránů: účastníků osvobození Plzně v roce 1945*, Plzeň 2009.

FOUD, Karel, *Poslední akce: Operace amerického a britského letectva nad územím Čech v dubnu a květnu 1945*, Plzeň 1997.

FOUD, Karel, JÍŠA, Milan, ROLLINGER, Ivan, *500 hodin k vítězství=500 hours to victory*, Plzeň 2011.

FOUD, Karel, SYROVÝ, Josef, *Muži pplk. Sýtky*, Kyšice 2008.

GILBERT, Martin, *Den kdy skončila válka: Den vítězství 1945 v Evropě a ve světě*, Praha 1999.

GILBERT, Martin, *Druhá světová válka: úplná historie*, Praha 2006.

HASTINGS, Max, *Armageddon: Bitva o Německo 1944–45*, Praha 2008.

CHMELÍKOVÁ, Jitka, *Osvobození=Liberation Cheb 1945*, Cheb 2005.

JANDOVÁ, Lenka, *Pobyt americké armády v Plzni v roce 1945*, Plzeň 1995.

- JIRÁK, Jan, *Osvobození Klatovska*, Klatovy 1995.
- KAŠPAR, Karel, *60. výročí osvobození Dobřan americkou armádou v roce 1945*, Dobřany 2005.
- KOS, Vladimír, *Květen 1945 v jižních Čechách*, Praha 2012.
- LINDA, Petr, *Patton byl váš nejlepší*, Praha 1991.
- NENUTIL, Jiří, *Druhá světová válka: případ Tachovsko*, Plzeň 2010.
- PATTON, George S., *Válka mýma očima*, Praha 1992.
- PECKA, Jindřich, *Na demarkační čáře: Americká armáda v Čechách v roce 1945*, Praha 1995.
- PECHA, Miloslav, VONDRA, Václav, *Českobudějovicko v době nacistické okupace a osvobození 1939–1945*, České Budějovice 2006.
- ROUČKA, Zdeněk, *...A přinesli nám svobodu*, Plzeň 2005.
- ROUČKA, Osvobození, Plzeň 1990.
- SYNÁČ, Vladimír, WOHLMUT, Jaroslav, *My pod Radyní*, Starý Plzenec 1995.
- SÝKORA, Bohumil, *Osvobození Nepomucka*.
- ŠŮMA, Vladimír, *Komu patří Plzeň: populární vojenskohistorický přehled událostí spojených s příchodem armády USA do Plzně na jaře roku 1945*, Plzeň 1970.
- WASKA, Karel, *Americká armáda v Čechách*, Praha 1991.
- WASKA, Karel, BYSTRICKÝ, Vladimír, *Americká armáda 1945: Osvobození západních Čech ve fotografiích a dokumentech*, Plzeň 1990.
- WASKA, Karel, NEUMANN, Jiří, *Americká armáda v Čechách*, Praha 1991.

Příloha

1. Mapa amerického postupu na českém území

http://www.geocaching.com/seek/cache_details.aspx?wp=GC25X1F,
21. 4. 2013.

Resumé

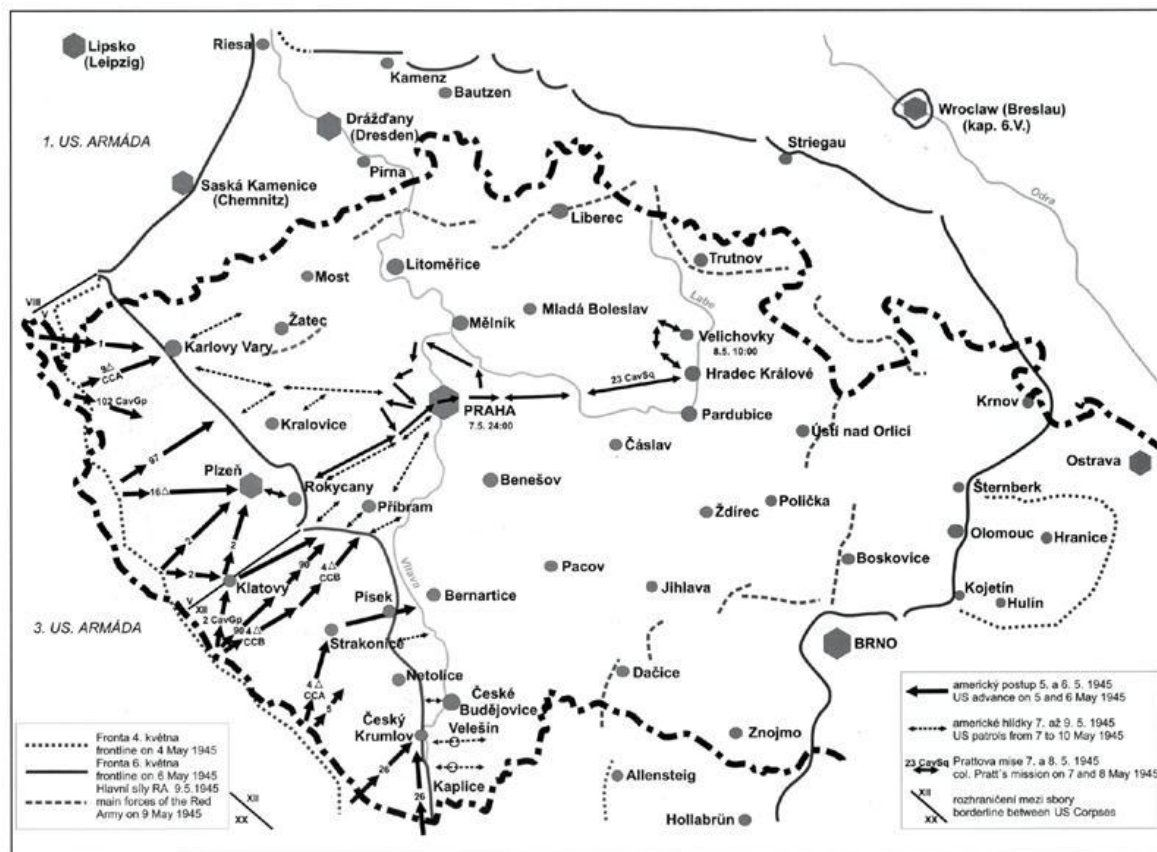
The aim of this work is to provide a comprehensive overview of the events associated with the liberation of West Bohemia by U.S. Army, and against this background to determine the role of the U.S. Army in the Czech lands in the last days of the WWII.

The work is divided into five chapters. The first contains informations about military operations in Germany in 1945. The second describes the situation in West Bohemia in the same year, and includes information about death transports, civilian refugees, air attacks and preparations for the defense of the Sudetenland. The main part of this work is the third chapter, which its first part describes the battles between Americans and Germans in the Sudetenland, for example battle of Cheb. The chapter also includes the surrender of the 11th panzer division. Its second part describes the liberation of Pilsen, Klatovy, Domažlice and other cities and villages of West Bohemia, and also analyses the Pilsen uprising. The fourth chapter describes the last days of war and events related to it in the West Bohemia. The chapter mentions German capitulation in Reims and in Berlin, the mission of the Americans to Velichovky, the capture of Konrád Henlein and Karl Hermann Frank, meeting of American and Soviet soldiers, the return of Czechoslovak armoured brigade to Czechoslovakia, celebrations in Pilsen in following month and activity of U.S. troops in West Bohemia until their departure. In the last chapter, the author discusses the historical view of the liberation of West Bohemia in the following years.

The author concludes that the role of the U.S. army in West Bohemia was very important for Czech national uprising. Although American units have not undergone as many battles as the Red Army in the Czech lands, the presence of American soldiers prevented unnecessary losses of civilians, who could be killed by German soldiers during the uprising.

Příloha

1. Průběh demarkační linie a postup amerických jednotek na českém území.